

ชุดโครงการ
การพัฒนาระบบสวัสดิการ
สำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

รายงานวิจัยกรณีศึกษา
กลุ่มคนจนผู้ด้อยโอกาส
และกลุ่มเสี่ยงที่ประสบปัญหาทางสังคม

กระบวนการเข้าสู่การเป็นอาสาสมัครในภาคใต้ตอนล่าง :
เสียงที่ลอกจากท้องขัง

รศท.ณ.นวลตา อากาศิพณะกุล

หัวหน้าโครงการ

ดร.ประเสริฐ

นักวิจัยหลัก

ผศ.อภิณญา เวชยชัย

ผศ.ดร.กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุลย์

ภายใต้การสนับสนุนของ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รายงานวิจัยย่อยฉบับสมบูรณ์

กระบวนการเข้าสู่เป็นอาชญากรในภาคใต้ตอนล่าง :
เสียงที่รอดจากห้องขัง

ผู้วิจัย

รตท.ญ.หวลตา อาภาคัพทะกุล

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย

ธันวาคม 2546

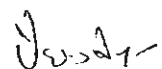

คำนำจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นความสำคัญของปัญหาและแนวทางในการบรรเทาปัญหาของคนจนและคนด้อยโอกาสและการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม จึงได้สนับสนุน “โครงการการพัฒนาแบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” ประกอบด้วยการวิจัยสถานการณ์ภาพของคนจนและคนด้อยโอกาส 5 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแรงงาน กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มคนนอกวัยทำงาน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส/กลุ่มเสี่ยงและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ซึ่งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 10,000 ราย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากกรณีศึกษาจำนวน 110 กรณี และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

ผลงานทั้งหมดที่ได้จากชุดโครงการการพัฒนาแบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้นำเสนอเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนจน ให้เห็นภาพที่เคลื่อนไหวของสภาพความเป็นอยู่ ความด้อยโอกาส ไร้ที่พึ่ง การเชื่อมโยงให้เห็นบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างคนจนคนด้อยโอกาสกับชุมชน (มิติสังคม) ระบบการทำมาหากิน (มิติเศรษฐกิจ) และมีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง (มิติการเมือง) การให้ภาพเชิงประวัติศาสตร์ ที่ย้อนให้เห็นว่าเดิมวิถีชีวิตของเขาเป็นอย่างไร และต่อมาเกิดอะไรขึ้นที่เป็นจุดหักเหที่ทำให้วิถีชีวิตของเขาตลอดจนบริบทของเขาเปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์ว่าผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์นั้นๆ (เช่น การสร้างเขื่อน การตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม การตัดถนนเข้ามาในพื้นที่ ฯลฯ) เกิดผลอย่างไรต่อวิถีการทำมาหากิน ความสัมพันธ์เครือข่ายทางสังคม อำนาจต่อรอง คุณภาพชีวิตโดยรวม เพื่อชี้ให้เห็นการปรับตัวในมิติต่างๆ (เช่น การอพยพ การเปลี่ยนอาชีพ ฯลฯ) เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เป็นจุดหักเหแล้ว ทำไมคนบางกลุ่มปรับตัวและหลุดพ้นจากภาวะยากจนด้อยโอกาสได้ แต่ทำไมคนบางกลุ่มก้าวไม่พ้น ปัญหาของคนจนคนด้อยโอกาสทั้ง 5 กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไร โครงการนี้ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับระบบสวัสดิการที่เหมาะสม สวัสดิการที่คนจนต้องการ กลไกที่สามารถเข้าถึงปัญหาของกลุ่มคนเป้าหมายได้ ทั้งองค์กรชุมชน ครอบครัว องค์กรรัฐ ฯลฯ ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายในการแก้ปัญหาความยากจนของสังคมไทย

สกว. หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานของชุดโครงการวิจัยนี้ จะทำให้แง่คิด มุมมองอีกด้านหนึ่งในการจัดสวัสดิการและแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่มองความเชื่อมโยงระหว่างมิติทางเศรษฐกิจกับมิติทางสังคม ซึ่งเป็นการเสริมเติมองค์ความรู้ในเรื่องความยากจนของประเทศไทย สกว. จึงหวังว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในการดำเนินการ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างรอบคอบรอบด้านต่อไป

(ศาสตราจารย์ ดร. ปิยะวัติ บุญ-หลง)

ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำของหัวหน้าโครงการ

โครงการการพัฒนาาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย ได้แบ่งรายงานออกเป็นสามระดับ ในระดับพื้นที่มีงานกรณีศึกษาต่างๆ 110 กรณี ในระดับภาพรวมของคนจนแต่ละกลุ่มมีรายงานหลัก 5 รายงาน และในระดับภาพรวมทั้งประเทศมีรายงานสรุปบทสังเคราะห์อีก 1 ฉบับ

ถ้าเปรียบรายงานฉบับสรุปสังเคราะห์ภาพรวมเสมือนป่าใหญ่ รายงานหลัก 5 รายงานก็เปรียบเสมือนส่วนของป่าหรือเขตของป่า 5 เขต ส่วนรายงานกรณีศึกษาก็เปรียบเสมือนไม้แต่ละพันธุ์หรือแต่ละต้น

งานกรณีศึกษาจึงแสดงให้เห็นภาพชีวิตจริงของคนจนในแต่ละประเภท ที่สะท้อนออกมาผ่านสายตาผ่านการสังเกตการณ์ ผ่านการมีส่วนร่วม ของนักวิจัยกรณีศึกษา

งานกรณีศึกษาปรากฏให้เห็นสีสันและความเป็นจริงของรูปธรรมของชีวิตคนจนที่มีความหลากหลายและซับซ้อน แต่ละเรื่องแต่ละกรณีเปรียบประดุจแต่ละฉากแต่ละตอนของละครชีวิต ละครชีวิตที่เขียนบทด้วยกลไกและโครงสร้างทางสังคมทุนนิยม สร้างให้คนจนเล่นบทที่น่ารังเกียจของสังคมทุนนิยม

ปราชญ์ของทุนนิยมจึงมีคำกล่าวว่า “คนจนมักจะถูกเป็นเหยื่อของคนจนเสมอ” ใช่สิ! ถ้าคนจนจะมองหาเหยื่อ ก็มีแต่คนจนด้วยกันเท่านั้นที่จะเป็นเหยื่อได้ ส่วนคนรายนั้น ล้วนมีเงิน มีอำนาจ มีความสามารถ มีอาวุธและบิรวาร ที่จะป้องกันตนเอง ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของคนจน แต่ถ้าพิจารณาให้ไกลไปกว่าคำกล่าวนี้ อาตัม สมิธ นักปรัชญาเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมก็กล่าวว่า คนในสังคมทุนนิยมจะรวยจะจนก็ขึ้นอยู่กับปริมาณแรงงานที่เขาควบคุมได้หรือซื้อหามาได้ เพราะฉะนั้น คนจนผู้ขายแรงงานก็คือเหยื่อของระบบที่คนรายนำไปใช้สร้างความร่ำรวยให้ตนเอง ดังนั้น คนจนจึงตกเป็นเหยื่อของคนรวยมากกว่าตกเป็นเหยื่อของคนจนด้วยกัน

กรณีศึกษาต่างๆได้สะท้อนให้เห็นว่า คนจนกลุ่มใดที่ยากจน ด้วยสาเหตุของท่าทีต่อชีวิต สาเหตุจากการขาดปัจจัยการผลิต หรือสาเหตุจากความสัมพันธ์ที่เลื่อมล้ำ ภายใต้โครงสร้างของทุนนิยม

ในสังคมทุนนิยมที่คนชนชั้นบนกุมอำนาจรัฐอย่างเหนียวแน่น ยังไม่เคยเห็นกรณีประเทศใดที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในประเทศทุนนิยมที่อำนาจรัฐถูกจัดสรรปันส่วนให้คนชั้นกลางและคนชั้นล่างมีส่วนในอำนาจรัฐ ประเทศนั้นก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำลงได้อย่างมีนัยสำคัญ

ปัญหาความยากจนจึงไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องรายได้ แต่มันมีปริมณฑลกว้างไกลไปถึง สิทธิและโอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย ประวัติศาสตร์สังคมจากทุกประเทศยืนยันในสังขรณ์ว่า คนจนไม่เคยลดความยากจนลงได้โดยปราศจากการต่อสู้ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้กับตัวเองและต่อสู้กับกลุ่มคนและชนชั้นที่ได้เปรียบและเอารัดเอาเปรียบ

ตำนานการต่อสู้ดิ้นรนของคนจนไทยมีประวัติมายาวนาน หลายยุคหลายสมัย และเพื่ออนาคตที่ดีกว่า คนจนทั้งหลายมีแต่จะต้องต่อสู้ต่อไป เพื่อความเป็นไทและปากท้องของคนจนเอง

ในฐานะหัวหน้าโครงการ ผมขอขอบคุณนักวิจัยรุ่นใหม่ที่เป็นนักวิจัยกรณีศึกษาทุกท่าน ท่านทุกคนได้ปฏิบัติภารกิจเรื่องคนจนอย่างดียิ่ง ท่านคือผู้ถือโคมฉายที่ส่องให้เห็นคนจนในหลืบในซอก ที่ก่อนหน้านี้ใครๆมักจะมองไม่เห็น ขอให้ทุกท่านจงเป็นมิตรที่ดีของคนจนและปรารถนาดีต่อคนจนตลอดไป

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ
หัวหน้าโครงการ

คำนำผู้เขียน

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาโครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน และคนด้อยโอกาสซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ให้ศึกษาชีวิตของ “ผู้ต้องขัง” ในสถานีดำรงจ ที่ประกอบด้วย อาชญากรที่เต็มรูปแบบ และ ผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่การเป็นอาชญากร และ ผู้ที่ได้รับการ “ผลักดัน” โดยสังคมให้เป็นผู้ร่วมกระบวนการโดยไม่เจตนา หลายท่านที่ไม่เคยสัมผัส อาจจะไม่มองภาพไม่ออกว่า ห้องขังในสถานีดำรงจมีอะไรที่น่าสนใจ ความจริงแล้วห้องขังในสถานีดำรงจเป็นแหล่งเริ่มต้นและแหล่งรวมของเครือข่ายอาชญากรรมที่สำคัญแห่งหนึ่ง หลายคนที่ไม่เคยได้รับรู้เรื่องเกี่ยวกับอาชญากรรมก็ได้รับรู้ภายหลังจากที่มาอยู่ในสถานีดำรงจ หลายเรื่องเริ่มต้นที่นี่เพราะห้องขังสถานีดำรงจเป็นด่านแรกของผู้ต้องขัง เป็นสถานที่แรกรับของผู้ต้องขังภายหลังการจับกุม และอาจจบลงที่เรือนจำพร้อมกับปัญหาสังคม ในฐานะที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในห้องขังสถานีดำรงจ ซึ่งเป็นสถานที่ที่หลายคนปฏิเสธที่จะเข้าไป จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามบอกกล่าวให้คนในสังคมเข้าใจสภาพชีวิตที่แทบจะไม่เหลือ “คุณค่า” ของชีวิตที่หลายคนอาจมองว่า ต่ำกว่า “ติดคุก” และขอความช่วยเหลือจากหลายฝ่าย แต่สิ่งที่กระทำให้กับคนเหล่านั้น เป็นการให้ความช่วยเหลือชั่วคราวที่ผู้วิจัยพอจะช่วยให้ได้ในระยะเวลาอันสั้นและตามศักยภาพที่มีอยู่ของผู้วิจัยและเพื่อนร่วมงาน แต่สิ่งที่ผู้วิจัยปรารถนาจะให้เกิดคือ ความยั่งยืนในการดำเนินงานอย่างมีระบบของรัฐ หรือองค์กรเอกชนรองรับ โดยเฉพาะช่วงเวลาที่เสียไปในระหว่างการต้องขัง เพื่อจะได้ทำให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยจากสถานีดำรงจสามารถเป็นคนดีในสังคมและช่วยกันพัฒนาประเทศตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มกำลัง และได้รับการยอมรับในสังคม ส่วนหน่วยงานที่น่าจะได้เข้ามามีส่วนในการดูแลกลุ่มคนกลุ่มนี้ คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสุขภาพจิต กรมราชทัณฑ์ กรมประชาสัมพันธ์ กรมควบคุมโรคติดต่อ องค์การสิทธิมนุษยชน และสถาบันครอบครัว

ร้อยตำรวจโทหญิงนวลตา อาภาศัพท์กุล

นักวิจัยสมทบ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการ การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) งานวิจัยเรื่องนี้เน้นกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ต้องขังในสถานีดำรงจที่เปรียบเสมือนอยู่ใน "ชอกตะเซ็บ" ของสังคม ที่ไม่ได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร จากทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ครอบครัว และสังคมโดยรวม ทั้งด้านสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิต การให้คุณค่าความเป็น"มนุษย์" หากทุกคนในสังคมจะให้ความสนใจบ้าง รัฐก็คงไม่ต้องเสียงบประมาณในการเพิ่มสถานที่กักขังผู้กระทำความผิดเหมือนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์อภิญา เวชชัย ดร. กิติพัฒน์ นนทปัทมดลย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์เพชรประเสริฐ หัวหน้าโครงการ และที่ขาดเสียมิได้คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนเงินทุนวิจัย และโอกาสในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสูวิวัฒน์วงศ์ หัวหน้าหน่วยระบาดวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ให้การสนับสนุน ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ พี่ ๆ ที่ให้ดิฉันได้มีวันนี้ และที่ขาดเสียมิได้คือ สามี และลูก เป็นกำลังใจในการผลักดันให้เกิดงานชิ้นนี้

ร้อยตำรวจโทหญิงนวลตา อาภาคัพทะกุล

นักวิจัยสมทบ

2 พฤษภาคม 2545

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ต้องการศึกษามูลเหตุของการกระทำผิดกฎหมายของผู้ต้องขัง และศึกษาสวัสดิการที่ได้รับขณะต้องขังในสถานี้ โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกเป็นรายบุคคลผู้ต้องขังที่ได้รับการพิพากษาให้กักขังที่สถานี้ ดำรวจแทนการเสียค่าปรับจำนวน 20 ราย เป็นผู้ต้องขังชาย 10 คน ผู้ต้องขังหญิง 10 คน โดยไม่มีการบันทึกเสียง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียง รวมทั้งการจัดเสวนากลุ่มโดยแยกกลุ่มผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิง

สรุปผลการศึกษาได้ว่า ผู้ต้องขังชายมีอายุเฉลี่ย 28 ปี ส่วนผู้ต้องขังหญิงมีอายุเฉลี่ย 24 ปี ได้รับการตั้งข้อหาเมียเสพติดไว้ในครอบครอง ประเภทยาบ้า 14 ราย กัญชา 1 ราย เฮโรอีน 2 ราย และคดียกยอกทรัพย์ 2 ราย ร่วมกันข่มขืน 1 ราย มีระดับการศึกษาสูงสุด ปวช. การศึกษาดำสุด อ่านออกเขียนได้ อาชีพก่อนการต้องขังคือรับจ้างและแม่บ้าน สถานภาพสมรส แต่งงานแล้ว 13 ราย โสด 5 ราย หย่า/แยกกันอยู่ 2 ราย รายได้ส่วนมากเป็นรายวันคือ 150-300 บาทต่อวัน มีเงินเก็บเล็กน้อย โดย 12 รายมีบ้านเป็นของตนเอง 7 รายเป็นบ้าน/ห้องเช่า มีบุตรสูงสุด 2 คน

สาเหตุของการต้องขัง กลุ่มยาเสพติด มีสาเหตุมาจากปัญหาครอบครัว ทั้งที่เป็นปัญหามาพื้นฐานเดิม และปัญหาครอบครัวในปัจจุบัน โดยลักษณะบุคลิกภาพของตนเอง ระดับการศึกษา การอยากลอง การชักชวนจากเพื่อน ความคาดหวังและการวางแผนชีวิต ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นองค์ประกอบในการกระทำผิด สิ่งสำคัญที่สุดคือ การตัดสินใจของตนเอง ทั้งที่ทราบว่าการเสพยาเป็นสิ่งที่ไม่ดีและผิดกฎหมาย แต่ก็เลือกที่จะเสพ เพราะคิดว่าน่าจะช่วยให้ตนเองมีความสุข อย่างน้อยก็ชั่วขณะหนึ่ง และคิดว่าตนเองสามารถเลิกยาได้เมื่อเข้ามาอยู่ในห้องขังมีความรู้สึกเบื่อ ทุกข์ทรมานเพราะห้องขังคับแคบ สกปรก เบื่อที่ไม่มีอะไรทำนอกจากรอให้เวลาผ่านไป ไม่มีหนังสืออ่าน ไม่มีโทรทัศน์หรือวิทยุ ขาดการติดต่อกับญาติ แต่เมื่อถามถึงสิ่งที่จะทำต่อไปในอนาคตภายหลังจากได้รับการปลดปล่อย ส่วนหนึ่งไม่แน่ใจว่าจะวางแผนอนาคตอย่างไร โดยผู้หญิงตั้งใจว่าจะเลิกยาเสพติด ส่วนผู้ชายส่วนใหญ่ตอบว่าไม่แน่ใจ แต่คิดว่าจะเลิกและคิดว่าคงหางานทำได้

กลุ่มคดีข้อโกงทรัพย์ พบว่ามีสาเหตุมาจากการไปกินอาหารกับเพื่อนแล้วไม่มีเงินจ่ายจึงถูกจับและถูกกักแทนค่าปรับ เพราะญาติไม่มีเงินมาประกัน ส่วนคดีลักทรัพย์เกิดจากความคิดชั่ววูบที่อยากได้ของและคิดว่าตัวเองคงสามารถนำสิ่งนั้นออกไปจากห้างสรรพสินค้าได้ โดยไม่ทราบว่าต้องเสียค่าปรับเป็น 20 เท่าของราคาของที่ลักมา และถ้าเกิน 2 หมื่นบาทจะไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัว จะต้องจำคุกสถานเดียว

ความรู้สึกโดยรวมของผู้ต้องขังคือ ตนเองไม่ได้รับความยุติธรรม ถูกใส่ร้าย และเป็นกรรมของตนเอง ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจให้คำอธิบายว่า ที่จับมาทั้งหมดนี้เพราะมีหลักฐานแน่ชัด การนำผู้ต้องขังมาขังอาจไม่ใช่วิธีการที่ดีและถูกต้องนัก เพราะผู้ต้องขังจำนวนมากที่เข้าๆออกๆห้องขังโดยคดีซ้ำ ส่วนการจัดการฝึกอาชีพหรือกิจกรรมต่างๆระหว่างต้องขังจะถูกจำกัดโดยกฎระเบียบทางราชการ และการระวังความปลอดภัย ด้านสุขภาพและสุขภาพจิตในห้องขังยังไม่มีดี เพราะห้องขังเป็น รังโรค ที่สำคัญมาก ซึ่งภาครัฐยังไม่ให้การดูแลอย่างเต็มที่ ส่วนการช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนยังมีน้อยมาก

การไร้ซึ่งอำนาจในการต่อรองของผู้ต้องขัง เห็นได้ชัดจากการที่ผู้ต้องขังบางคนถูกด่าว่า ทั้งจากผู้ต้องขังด้วยกันเองที่ทำตัวเป็น “ขาใหญ่” หรือ “พี่ใหญ่” จากเจ้าหน้าที่ และจากญาติที่มาเยี่ยม ผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นเสมือนเป่านิ่งที่ถูกทำร้ายด้วยวาจา โขกสับ และจบบ้าง การทำร้ายร่างกายและจิตใจเป็นเสมือนการถูกทับซ้อนด้วยชั้นต่างๆของอำนาจที่ผู้ต้องขังด้วยกันที่เป็นเหยื่อไม่อาจต่อรองหรือขัดขืนได้

ประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาครั้งนี้คือ จุดหักเหในชีวิตของคนทั่วไปที่ความทุกข์ทรมานจากปัญหาอาจมีส่วนหนึ่งเป็นผลจากการกระทำโดยตรงของตนเอง แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นการกระทำของครอบครัว และสังคมที่อยู่ล้อมรอบชีวิตของเขา และเมื่อต้องเข้ามาอยู่ในห้องขังของสถานี่ตำรวจแล้วก็เกิดคำถามสำคัญว่า กระบวนการที่รัฐ (โดยกระบวนการยุติธรรม) และสังคมกำลังดำเนินการอยู่นี้สามารถปรับเปลี่ยนหรือช่วยให้ผู้ที่กระทำผิดสำนึกหรือหยาบช้า หรือ เป็นต้นตอของการเกิดกระบวนการการเข้าสู่การเป็นอาชญากรที่ถาวรของกลุ่มคนดังกล่าว ?

สารบัญ

คำนำสกว.

คำนำหัวหน้าโครงการ

คำนำผู้เขียน

กิตติกรรมประกาศ

บทคัดย่อ

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 วิธีการศึกษา	5
1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	5

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทบทวนวรรณกรรม	6
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 ข้อมูลทั่วไป	13
3.2 ปัญหาและสาเหตุของการกระทำผิด	13
3.3 ความด้อยโอกาส	14
3.4 สถานการณ์ภายหลังการจับกุม	25
3.5 องค์การรัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ	27

บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุปจากการศึกษา	28
4.2 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย	32

บรรณานุกรม	33
------------	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสงขลา เป็นหนึ่งในสถานีตำรวจทั้งสิ้น 16 แห่ง ของจังหวัดสงขลาที่อยู่ภายใต้การดูแลของ ตำรวจกองเมือง ตำรวจภูธรภาค 9 โดยมีบทบาทเช่นเดียวกับสถานีตำรวจอื่น ๆ คือ รับเรื่องราวแจ้งความร้องทุกข์ ปราบปรามโจรผู้ร้ายและมิชฌาชีพ ปกป้องคุ้มครองประชาชนทั้งที่ได้รับการร้องขอและไม่ได้รับการร้องขอ สอบสวนและสืบสวนคดีต่าง ๆ ที่มีการจับกุม รวมทั้งดำเนินการด้านสำนวนคดีเพื่อส่งดำเนินการในชั้นศาลและเป็นพยานศาล นอกจากภารกิจหลักเหล่านี้แล้ว ตำรวจยังมีหน้าที่ดูแลผู้กระทำผิดที่ถูกจับกุมและอยู่ระหว่างกระบวนการการสอบสวน (ภายใน 24 - 48 ชั่วโมง) อีกทั้งยังต้องรับผิดชอบดูแลผู้กระทำผิดที่ศาลตัดสินลงโทษให้เสียค่าปรับหรือกักขังแทนการเสียค่าปรับอีกด้วย ซึ่งต้องจัดกำลังตำรวจส่วนหนึ่งมาทำหน้าที่ควบคุมมิให้ผู้ต้องขังเหล่านั้นหลบหนีหรือมีเหตุอันไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นระหว่างการกักขัง สำหรับจำนวนผู้ต้องขังจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับจำนวนคดี จำนวนคู่คดีและคู่กรณี ซึ่งบางครั้งมีความแออัดมาก

สถานีตำรวจอำเภอเมือง เป็นสถานีตำรวจที่มีกำลังเจ้าหน้าที่ 112 นาย (ทั้งระดับประทวนและสัญญาบัตร) เป็นสถานีตำรวจที่นอกจากจะมีภารกิจดังกล่าวแล้ว ยังพบว่า เป็นสถานีตำรวจที่อยู่ในพื้นที่ของศาลจังหวัดและศาลภาค 9 ที่ต้องรับฝากขังผู้กระทำผิดที่มีการกระทำผิดในพื้นที่อำเภออื่นที่อยู่ภายในจังหวัดสงขลาและภายใต้ความรับผิดชอบของศาลจังหวัดสงขลา และศาลภาค 9 ที่ตัดสินให้ผู้กระทำผิดได้รับโทษกักขัง ดังนั้น สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองจึงเป็นเสมือนจุดพักที่รอการส่งต่อผู้ต้องขังไปยังสถานีตำรวจที่รับผิดชอบพื้นที่ที่เกิดเหตุ เช่น ผู้ต้องขังกระทำผิดที่อำเภอขนาดใหญ่ แต่ต้องมาขึ้นศาลที่ศาลจังหวัดสงขลา ดังนั้น ผู้กระทำผิดรายนี้จะถูกส่งตัวมาเพื่อรอการขึ้นศาล โดยถูกนำส่งมาฝากขังชั่วคราวที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสงขลา จากนั้นเมื่อศาลเบิกตัวขึ้นศาลและพิพากษาให้กักขังแทนการเสียค่าปรับหรือเสียค่าปรับอย่างเดียว หรือ กักขังเพื่อให้รู้จักผิดชอบชั่วดีเพียงอย่างเดียวโดยไม่อนุญาตให้ประกันตัวหรือเสียค่าปรับ เช่น คดีข้อโกงทรัพย์ (กินอาหารไม่จ่ายเงิน) ผู้กระทำผิดรายนั้นก็ต้องถูกขังที่สถานีตำรวจเจ้าของพื้นที่ แต่เนื่องจากในระหว่างนั้นตำรวจเจ้าของพื้นที่ยังไม่สามารถมารับตัวผู้ต้องขังได้ทันที จึงฝากขังไว้ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง และมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บางครั้งมีจำนวนถึง 125 ราย

ลักษณะโดยรวมของพื้นที่

โดยทั่วไปสถานีตำรวจจะกำหนดพื้นที่ใช้สอยเพื่อการทำงานไว้ โดยแบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่ทำงานแจ้งความ งานธุรการ งานสอบสวน และพื้นที่ส่วนหนึ่งถูกกำหนดให้เป็นห้องขัง ซึ่งต้องมีความมิดชิด และแข็งแรงพอที่จะไม่ให้เกิดการหลบหนีเกิดขึ้น และมักอยู่ด้านหลังของสถานีตำรวจหรืออยู่ชั้นบนของอาคาร รวมทั้งอยู่

ในสายตาของตำรวจด้วย การจัดสร้างอาจไม่คำนึงถึงผลกระทบของสิ่งแวดล้อม ความแออัดขึ้น หรือปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ทั้งนี้เพราะวัตถุประสงค์หลักคือ ป้องกันการหลบหนี ส่วนการแบ่งจำนวนห้องว่าควรเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการของสถานีดำรวจนั้น ๆ แต่ต้องมีองค์ประกอบที่เหมือนกันคือ มีการแยกห้องชาย หญิง และเด็กอย่างชัดเจน มีที่อาบน้ำ ที่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ส่วนบริการด้านอาหาร น้ำดื่มและสาธารณูปโภคอื่น ๆ แต่ละสถานีดำรวจจะต้องบริหารจัดการเอง โดยได้รับงบประมาณจากรัฐบาลในด้านค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าสาธารณูปโภค ส่วนค่าอาหารได้รับการจัดสรรจากกรมราชทัณฑ์ตามจำนวนผู้ต้องขังที่ได้รับการพิจารณาให้กักขังแทนค่าปรับและศาลสั่งให้กักขังที่สถานีดำรวจในพื้นที่ที่กระทำผิด สำหรับค่าอาหารที่ได้รับการจัดสรรจากกรมราชทัณฑ์ คือ 27 บาท ต่อคน แต่เนื่องจากผู้ต้องขังไม่ได้มีเพียงผู้ที่ศาลตัดสินลงโทษเท่านั้นแต่มีผู้ต้องขังที่ฝากขังระหว่างสอบสวน หรือดำเนินคดีที่อยู่ไม่เกิน 48 ชั่วโมง และผู้ต้องขังต่างด้าว รวมทั้งผู้ต้องขังฝากขังจากสถานีดำรวจอื่น ทำให้ค่าอาหารที่ได้รับมาต้องเฉลี่ยให้เพียงพอกับจำนวนที่มีอยู่จริง จึงพบว่า เฉลี่ยค่าอาหารที่ได้รับ คือ 15 บาทต่อคนต่อวัน

โครงสร้างของห้องขัง

	ห้องขังเด็กและ เยาวชน	ห้องขังสตรี	ห้องขังชาย	ห้องขังชาย
ห้องปั๊มลาย มือ				
			ห้องขังชายคดี อาญาและ ชาวต่างชาติ	ห้องขังชาย
		ห้องญาติเยี่ยม	ห้องธุรการและห้องขอประกันตัว	
		ห้องพบทนาย		
		เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำ ห้องขัง		

ขนาดของห้องขังประมาณ 4 เมตร X 5 เมตร

ลักษณะของห้องซังที่แสดงตามแผนภูมิ เป็นลักษณะของห้องซังแบบใหม่ ในบางสถานีดำรวจอาจจะยังมีรูปแบบเป็นห้องซังเก่าที่เป็นอาคารไม้ เช่น ที่ สถานีตำรวจอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา เป็นต้น โดยมีห้องซังอยู่ชั้นบนของสถานีดำรวจ และไม่มีมุ้งลวดกันยุงอีกทั้งยังไม่ปลอดภัยต่อการควบคุม ดังนั้น เมื่อมีผู้ต้องซังจึงมักส่งไปยังเรือนจำพิเศษ หรือสถานีดำรวจที่แข็งแรงกว่า

การต้องซัง

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ผู้ต้องซังส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ได้รับการฝากซังเพื่อรอการเสียค่าปรับภายหลังจากการพิพากษาแล้ว โดยคดีส่วนใหญ่เป็นคดีเกี่ยวกับพระราชบัญญัติยาเสพติด

ซึ่งระยะเวลาในการต้องซังคดีผิดพระราชบัญญัติยาจะได้รับการตัดสินเช่นเดียวกัน การให้กักซังแทนค่าปรับ ในทางคดีความเป็นสิ่งที่ดูดีกว่าการต้องซังในเรือนจำ แต่จากการบอกเล่าของผู้ต้องซังกลับบอกว่า การอยู่ในสถานีดำรวจ “โหดร้ายกว่าการติดคุก” เพราะเป็นพื้นที่ที่จำกัด หากจะประเมินพื้นที่แล้ว พบว่า ในเรือนจำผู้ต้องซังแต่ละคนจะมีพื้นที่ 2.25 -2.50 เมตร ต่อคน ในขณะที่ในห้องซังแต่ละคนมีพื้นที่ 0.8 - 1.0 เมตร ต่อคน ความแออัดดังกล่าวก่อให้เกิดความเครียดแก่ผู้ต้องซัง ขณะเดียวกันพื้นฐานของผู้ต้องซังเองก็มีความแตกต่างกัน แต่ที่เหมือนกันคือ ต้องมาอยู่ที่เดียวกัน ซึ่งพบว่า ในระยะแรก ๆ ของการเข้ามาอยู่ผู้ต้องซังที่เข้ามาครั้งแรกต้องมีการปรับตัวอย่างมาก ทั้งในเรื่องอาหาร และการเจ็บป่วย บางครั้งมีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น ความจำกัดของทุกสิ่งทุกอย่างในห้องซังสถานีดำรวจจะเป็นการช่วยให้เขาเหล่านั้นกลับตัวเป็นคนดีได้หรือไม่ นั้นเป็นสิ่งที่หลาย ๆ ฝ่าย ตั้งคำถาม

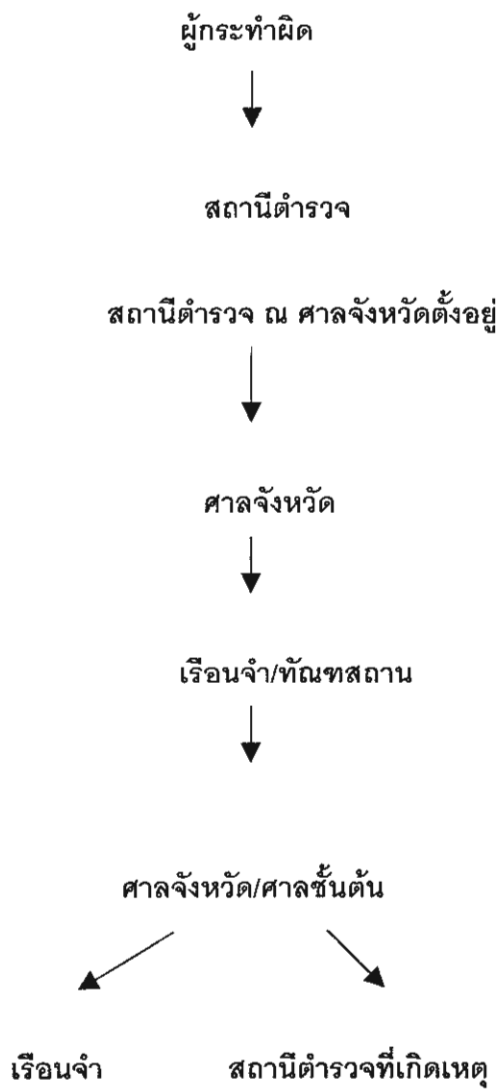
จากการศึกษาของนวนตา และดำรัส (2544) พบว่า ผู้ต้องซังมีการติดเชื้อโดยเฉพาะโรคในระบบทางเดินหายใจ และ โรคผิวหนัง ดัชนีมวลกายของผู้ต้องซังมีแนวโน้มสูงขึ้น และมีอาการนอนไม่หลับในสัปดาห์แรกของการต้องซัง ห้องซังในสถานีดำรวจจึงเป็น“รังโรค” ที่สำคัญ ไม่เพียงแต่ผู้ต้องซังด้วยกันเองที่มีโอกาสป่วยเป็นโรคเหล่านี้ ผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญคือ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็อาจติดเชื้อด้วยเช่นกัน

กระบวนการการดำเนินงาน

โดยปกติภายหลังจากที่ถูกจับกุม ผู้ต้องซังจะได้รับการแจ้งข้อหา และได้รับการสอบสวน จากนั้นจะได้รับการส่งตัวไปขึ้นศาล โดยอัยการเป็นผู้ฟ้องในนามของรัฐ ตามผลการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งตำรวจต้องดำเนินการเกี่ยวกับสำนวนคดีให้แล้วเสร็จภายใน 3 วัน จากนั้นจะส่งสำนวนให้อัยการเพื่อดำเนินการฟ้องร้องต่อไป หากผู้ต้องหาไม่มีทนายความ ทางศาลจะแต่งตั้งทนายความให้เป็นผู้แก้ต่างคดี ซึ่งเรียกว่า “ทนายศาลตั้ง” ในระหว่างนี้ หากผู้ต้องซังเป็นเพศชายผู้ต้องหาจะถูกส่งตัวไปฝากซังที่เรือนจำพิเศษ ส่วนผู้ต้องหานหญิงจะถูกส่งไปฝากซังรอการสอบสวนที่ทัณฑสถานหญิง ซึ่งอาจใช้เวลา 1-2 เดือน

ภายหลังจากที่ได้รับการพิพากษาแล้ว ส่วนหนึ่งของผู้ต้องซังจะถูกส่งตัวเข้ากักซังในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ทั้งนี้ขึ้นกับคำพิพากษาของศาล หากศาลพิพากษาให้รับโทษโดยการเสียค่าปรับผู้ต้องซังจะถูกส่งตัวกลับมายังสถานีดำรวจอำเภอเมืองสงขลา ก่อน จากนั้นจะถูกส่งตัวไปกักซังยังสถานีดำรวจที่เป็นสถานที่เกิดเหตุ เพื่อให้ผู้ต้องซัง/ญาติมาเสียค่าปรับ ตามที่ศาลระบุในคำพิพากษา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ถึงปัญหาทางกายที่พบได้ชัดเจนในกลุ่มผู้ต้องขัง แต่ปัญหาทางจิตใจ รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของผู้ต้องขังในสถานีดำรวจนั้นพบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากระบวนการในการเข้าสู่การเป็นอาชญากรของผู้ต้องในสถานitäรรว

1.3 วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ต้องขังชายและหญิงที่ได้รับการพิพากษา ให้กักขังที่สถานitäรรวแทนการเสียค่าปรับจำนวน 20 ราย

กระบวนการศึกษา โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกตามโครงสร้างคำถาม เป็นรายบุคคล ไม่มีการบันทึกเสียงเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น

1.แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ภูมิลำเนา ลักษณะการกระทำผิด ระยะเวลาที่ต้องขัง ความช่วยเหลือที่ได้รับจากเพื่อน/ญาติ และประวัติการกระทำผิด

2.แบบประเมินบุคลิกภาพ

3.แบบสัมภาษณ์ด้านการมองตนเอง สวัสดิการ อำนาจการต่อรอง ความผูกพันและความสัมพันธ์ในชีวิต วงจรความทุกข์ยาก

วิธีการเก็บข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังชาย 10 คน ผู้ต้องขังหญิง 10 คน และเสวนากลุ่มโดยแยกกลุ่มผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการสรุปความ

บทที่ 2

บททวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 บททวนวรรณกรรม

ความเจริญทางเศรษฐกิจปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาสังคมและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามมาอย่างมาก จะเห็นได้จากปัญหาอาชญากรรมที่มีแนวโน้มจะทวีจำนวนและความรุนแรงเพิ่มขึ้น จากรายงานประจำปีของกรมราชทัณฑ์ พ.ศ. 2541⁽¹⁾ พบว่า จำนวนผู้ต้องขังคดีต่าง ๆ ทั้งชายและหญิงมีจำนวนสูงขึ้นเมื่อเทียบกับคดีในปี 2538 2539 และ 2540 ที่มีจำนวน 74,112 65,526 75,320 และ 97,027 ราย ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มอายุที่พบคือกลุ่มที่อยู่ในวัยแรงงานทั้งสิ้น กล่าวคือ ร้อยละ 35.58 เป็นกลุ่มอายุ 25-25 ปี รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 18 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.98 รายงานเหล่านี้ไม่รวมผู้ที่อยู่ในระหว่างคุมขัง ผ่าขัง รอลงอาญาและคุมประพฤติ จะเห็นได้ว่าแต่ละปีรัฐต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นผู้ต้องขังหรือคดีเพิ่มขึ้นใน ขณะที่ผลกระทบต่อผู้เสียหายที่เสียชีวิตก็มีจำนวนที่ไม่แตกต่างกัน คดีหลายประเภทสามารถนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ แต่บางคดีก็ไม่สามารถหาผู้ทำผิดมาลงโทษได้ เช่น การฆ่าผู้อื่น การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น คดีที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนภาพสะท้อนที่บอกให้เห็นถึงความล้มเหลวของสังคม และสถาบันครอบครัว ได้แก่ คดียาเสพติด ที่มีแนวโน้มว่ามีมากขึ้นและยากต่อการปราบปราม นอกจากนี้อัตราการทำผิดซ้ำซ้อนและได้รับการลงโทษโดยการเป็นนักโทษเด็ดขาดมีจำนวนครั้งของการต้องโทษสูงสุด 5 ครั้ง พบร้อยละ 0.60 ของนักโทษทั้งประเทศ และที่พบมากที่สุดคือกลุ่มนักโทษเด็ดขาดที่ทำผิด 1 ครั้ง มีร้อยละ 86.86 ลักษณะของนักโทษที่ต้องขังส่วนใหญ่ร้อยละ 31.86 เป็นนักโทษชั้นกลาง รองลงมาร้อยละ 27.32 เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม ⁽¹⁾ นอกจากนี้ความสูญเสียด้านทรัพยากรมนุษย์แล้ว รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนเพื่อการดูแลกลุ่มนักโทษผู้ต้องขังเหล่านี้ โดยใช้งบประมาณในปี 2541 ถึง 4,752,631,600 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหมวดค่าใช้สอยและวัสดุ คิดเป็นร้อยละ 37.86 และงบลงทุนในหมวดครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้างร้อยละ 32.25 ¹ ซึ่งสูงกว่าในปี 2539 ที่รัฐใช้งบประมาณไป 3,911,283,250 บาท งบลงทุนดังกล่าวใช้ไปในการบริหารจัดการในทัณฑสถาน จะเห็นได้ว่า ในแต่ละปีรัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายมิใช่น้อยไปกับการดูแลและพัฒนาักโทษที่มีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การทำผิดของนักโทษแต่ละครั้งจะผ่านกระบวนการการสืบสวนสอบสวนจากพนักงานสืบสวนสอบสวนคือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก่อนที่จะมีการจับกุมเพื่อดำเนินคดีและหาหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อการส่งฟ้องต่อไป แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับเจ้าพนักงานสืบสวนสอบสวนคือ กระบวนการในการพิสูจน์หลักฐานและสืบหาผู้ต้องหา บางครั้งขาดหลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำผิดทำให้การจับกุมล่าช้าและไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีได้ และมีโอกาสที่จะกระทำผิดซ้ำซากต่อไป

นักวิชาการทางด้านอาชญาวิทยา และทัณฑวิทยา พยายามสรุปถึงลักษณะของผู้กระทำผิด ลักษณะการทำผิด ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการทำผิดของอาชญากรทั้งคดีอุกฉกรรจ์และไม่อุกฉกรรจ์ ที่ตำรวจต้องดำเนินการสืบสวนเพื่อหาผู้ทำผิดมารับการลงโทษตามกฎหมาย แต่ปัญหาที่พบและมีข้อร้องเรียนกันมากคือ พนักงานสอบสวนสืบสวนใช้เวลาค่อนข้างมากในการสืบหาข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้หลักฐานเพื่อการจับกุม ซึ่งบางครั้งล่าช้าจนเป็นผลให้ผู้บริสุทธิ์คนอื่นถูกทำร้ายเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้เพราะปัญหาหลักคือการขาดข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรหรือผู้กระทำผิดเหล่านั้น

จากสถิติผู้ต้องขัง ปี 2541 พบว่า มีผู้ต้องขังที่เข้ารับการลงโทษในทัณฑสถานต่าง ๆ มีการทำผิดตั้งแต่ 1-5 ครั้ง และมีประสบการณ์ในการทำผิดมาก่อน ดังนั้นแนวโน้มที่จะทำผิดในครั้งต่อ ๆ ไปจึงมีมาก สถิติการเกิดอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ปล้น ฆ่า ชิงทรัพย์ ทำร้ายร่างกาย ช่มชืดกระทำความผิดเหล่านี้สะท้อนภาพของการล่มสลายและปัญหาของสังคม ครอบครัวและชุมชน จนมีคำถามว่า เหตุการณ์เหล่านี้พอจะแก้ไขเยียวยาหรือไม่ คำตอบก็คือ ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั้งตัวประชาชน ครอบครัว ชุมชน องค์กรทั้งรัฐและเอกชน ต้องร่วมมือกันอย่างแข็งขันและเหนียวแน่นรวมทั้งมีความจริงใจในการพยุลงและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

เมื่อเกิดมีปัญหาอาชญากรรม สิ่งทั้งหลายฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันคือ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อสังคมและการจัดระเบียบทางสังคม อาชญากรเป็นผลผลิตของสังคมที่ล่มสลาย แต่การแก้ไขปัญหาก็ไม่สามารถทำให้ปริมาณการเพิ่มของอาชญากรลดลงจนมีนักสังคมวิทยาบอกว่า จำนวนอาชญากรรมเพิ่มขึ้นไปในทิศทางเดียวกันกับความเจริญทางวัตถุ ปัญหาอาชญากรรมและการเพิ่มของอาชญากรเป็นหน้าที่ที่ทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงมิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดชอบ การร่วมมือกันหลายฝ่ายน่าจะสามารรถช่วยให้ปัญหานี้ลดลงได้และทำให้ทุกคน ในสังคมอยู่กันอย่างมีความสุขไม่ต้องคอยหวาดระแวง แต่ปัญหาดังกล่าวมักไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังนั้นปัญหาดังกล่าวจึงยังคงอยู่คู่กับสังคม ตราบใดที่ทุกคนยังมีความเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวเอง

บริบทของอาชญากรรม

การศึกษาทางด้านอาชญากรรมได้รับการกำหนดให้เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหลายสาขาวิชา และมีความหลากหลายในเรื่องการให้ความหมายหรือขอบข่ายของอาชญากรรม เพราะการกำหนดว่าอะไรคืออาชญากรรมนั้นมองได้หลายแง่มุมทั้งนี้อาจต้องพิจารณาจากวัฒนธรรมและปทัสถานของสังคมนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามก็มีผู้ให้ความหมายอาชญากรรมไว้ดังนี้

ปุระชัย⁽²⁾ อ้างความหมายของอาชญากรรมตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ว่า หมายถึง การกระทำความผิดทางอาญา คำว่าอาญา แปลว่า อำนาจหรือโทษ ส่วนคำว่า กรรม ก็คือ การกระทำ ส่วนในภาษาอังกฤษ crime มาจากรากศัพท์ภาษากรีกว่า crimen แปลว่า การกล่าวหา หรือการกระทำความผิดโดยบุคคลหนึ่งต่อบุคคลอื่น ผู้เสียหายสามารถเรียกคืนความเสียหายหรือเรียกชดเชยหนี้ความแค้นได้จากผู้กระทำผิดหรือแม้แต่จากสมาชิกอื่นในครอบครัวของผู้กระทำผิดได้โดยตรง ซึ่งผลต่อมาก็คือไม่สามารถควบคุมความสงบของสังคมได้เพราะประชาชนมิวแต่แก้แค้นกันอยู่

เสริน⁽³⁾ กล่าวสรุปว่า ธรรมชาติของการกระทำที่ดีถือว่าเป็นอาชญากรรมตามทฤษฎีในทางกฎหมาย อาชญากรรมมี 2 แบบ คือ การละเมิดกฎหมายอาญา และแบบที่เป็นการละเมิดกฎหมายอะไรก็ได้ที่รัฐเอาโทษทางอาญา ส่วนการพิจารณากันด้วยแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับข้อสมมติเฉพาะเรื่องที่ใช้นิยามพฤติกรรมที่ผิดกฎหมาย จากหลักการทางกฎหมายทำให้ อาชญากรรมกลายเป็นการกระทำที่มีการนิยามความหมายที่ตราไว้ในรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติ(statutory law) หรือละเมิดการตีความและคำพิพากษาของศาลที่ไม่ได้ประมวลและบัญญัติไว้ในรูปของกฎหมาย(case law)

สรุปได้ว่า อาชญากรรม เป็นการกระทำที่ผิดตามบทบัญญัติของกฎหมายและสังคม และนอกจากนี้ อาชญากรรมยังสามารถอธิบายตามแนวคิดของศาสตร์อื่น ๆ ได้อีก เช่น ศาสนา ไสยศาสตร์ เป็นต้น

การทำผิดตามแนวคิดด้านจิตวิทยา⁽²⁾

ในการศึกษาปัญหาของการก่ออาชญากรรมทั้งตัวอาชญากรและครอบครัวรวมทั้งเหยื่ออาชญากรรม และครอบครัว นักวิชาการได้พยายามค้นหาปัจจัยร่วมที่ทำให้บุคคลก่ออาชญากรรมขึ้น ตลอดจนผลกระทบที่สังคมจะได้รับจากการกระทำของอาชญากรนั้น ๆ และเชื่อว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากปัญหาทางด้านจิตใจ นักจิตวิทยาได้พยายามหาคำตอบในเรื่องนี้ และมีการเสนอเฉพาะแบบอย่างทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง กับการอธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมและสรุปได้ 3 แบบอย่าง คือ แบบอย่างจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Paradigm) แบบอย่างพฤติกรรมนิยม (Behaviorism Paradigm) และ แบบอย่างจิตวิทยาชีว (Biopsychology Paradigm)

1.แบบอย่างจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis Paradigm) มีนักจิตวิทยาที่สำคัญคือ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้กล่าวว่า จิตวิเคราะห์เป็นทั้งทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยที่มุ่งอธิบายพฤติกรรมทั่วไป ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับระบบพลังงานภายในซึ่งหมายถึงระบบที่ปล่อยพลังงานออกมาในลักษณะปฏิสัมพันธ์กันกับสภาพแวดล้อมตามทฤษฎีของฟรอยด์ และจัดโครงสร้างบุคลิกภาพที่อยู่ภายใต้จิตสำนึกของบุคคลที่ประกอบด้วย id คือ พลังผลักดันให้บุคคลกระทำการต่าง ๆ ตามปรารถนาโดยไม่รู้สึกตัว ego เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ตระหนักถึงโลกและความเป็นจริง และ superego จะคอยควบคุมไม่ให้พฤติกรรมออกนอกกรอบทางหรือคือมโนธรรมนั่นเอง นักจิตวิทยารุ่นหลัง ๆ ได้พยายามศึกษาและอธิบายพฤติกรรมของคนทั่วไปและพฤติกรรมของอาชญากร เช่น Fiedlander ให้ทฤษฎีว่า เยาวชนที่กระทำผิดก็คือ บุคคลที่แสดงออกถึงแรงต่อต้านสังคมซึ่งถูกระงับไว้สำหรับบุคคลปกติ แม้สภาพแวดล้อมที่ไม่พึงปรารถนาจะมีผลผลักดันให้เยาวชนละเมิดกฎหมาย แต่สภาพแวดล้อมก็เป็นเพียงสาเหตุที่เบิกทางให้การต่อต้านสังคมสามารถผลักดันออกจากภายในบุคคลได้เท่านั้น ส่วน Alfred Adler ศึกษาเกี่ยวกับปมด้อย(inferiority complex) อธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมได้ว่า คนบางประเภทประกอบอาชญากรรมเพื่อเรียกร้องความสนใจ เพราะต้องการใช้ความสนใจที่ได้รับทดแทนหรือชดเชยปมด้อยของตนเอง พวกนี้มีลักษณะคือรังแกละขาดความร่วมมือเพราะอาชญากรมักเป็นผู้มีประสบการณ์ทางลบมาตั้งแต่เยาว์วัย ยังมีนักจิตวิทยาอีกหลายท่านที่พยายามเชื่อมโยงอาชญากรรมกับพฤติกรรม บุคลิกภาพ และเชาว์ปัญญา

2. แบบอย่างพฤติกรรมนิยม (Behaviorism Paradigm) กลุ่มนักจิตวิทยาที่เชื่อในเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ เชื่อว่า พฤติกรรมมนุษย์มีความซับซ้อนมากกว่าพฤติกรรมของสัตว์และเน้นความสำคัญของสิ่งเร้าและพฤติกรรมตอบสนองอย่างมาก พฤติกรรมนี้สืบทอดมาจากคุณสมบัติทางพันธุกรรมของระบบประสาทซึ่งเรียกว่า พฤติกรรมสัญชาตญาณ ได้แก่ taxis reflex และ instinct นอกจากนี้ยังเชื่อว่าพฤติกรรมการเรียนรู้มีส่วนในการเกิดพฤติกรรมอาชญากรได้ เช่น การเริ่มต้นการเป็นอาชญากรโดยการขโมย แล้วเริ่มมีการเรียนรู้และดัดแปลงไปจนกลายเป็นการโจรกรรมมืออาชีพ เป็นต้น นั่นคือ ทุกครั้งที่ประสบผลสำเร็จตามแผนประทุษกรรม ประสพการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นสิ่งเร้าที่กำหนดเงื่อนไขให้อาชญากรผู้นั้นประกอบอาชญากรรมเพื่อให้ได้รับรางวัลเช่นนี้เรื่อยไป

3. แบบอย่างจิตวิทยาชีว (Biopsychology Paradigm) ได้นำเอาระเบียบวิธีวิจัยแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาทำการศึกษาวิจัยภายในของมนุษย์โดยเน้นที่ระบบประสาทและสมอง และยืนยันว่า ต้นกำเนิดของความคิดและศูนย์สั่งการทั้งปวงของมนุษย์อยู่ที่สมองโดยมีระบบประสาทเชื่อมโยงสมองกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและสภาพภายนอกร่างกาย

นิพนธ์ และคณะ⁽⁴⁾ ศึกษาอาชญากรรมในภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี โดยสัมภาษณ์ผู้ต้องขัง 200 คน และผู้เกี่ยวข้องกับผู้ต้องขัง พบว่า มูลเหตุของการก่อคดีฆ่าคนตายที่สำคัญมี 3 ประการ คือ ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงต้องจัดการกันเอง หรือฆ่ากันเอง การขัดแย้งเรื่องที่ดินและการขัดแย้งเรื่องอสังหาริมทรัพย์ ฆาตรกรเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจแต่มีทัศนคติชอบใช้ความรุนแรง เพราะเห็นว่าระบบความยุติธรรมของรัฐไม่สามารถให้ความเป็นธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าเหตุการณ์ที่เกิดการฆ่ากันตายเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบทางสังคมระหว่างผู้ที่รู้จักกันอยู่แล้วเนื่องจากความโกรธแค้น ชิงชังและต้องการรักษาคำสัตย์ และสรุปสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ดังนี้

- 1.สาเหตุทางเศรษฐกิจ
- 2.สาเหตุทางสังคมและวัฒนธรรม
- 3.สาเหตุทางการเมือง
- 4.สาเหตุทางชีวภาพและจิตภาพ

การลดปัญหาอาชญากร

การลดปัญหาอาชญากรที่สำคัญคือ การป้องกันมิให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น และมีกฎหมายเป็นเครื่องมือกล่าวคือ การที่ผู้กระผิดได้รับการลงโทษอาจด้วยการคุมขัง การควบคุมพฤติกรรมก็น่าจะดูมีคุณธรรมมากกว่าซึ่งประเทศไทยเปลี่ยนจากการลงโทษที่รุนแรงมาเป็นการลงโทษโดยการพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ที่เรียกว่า "การคุมประพฤติ" ซึ่งก็ได้ผลระดับหนึ่งกล่าวคือมีคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีการทำผิดซ้ำซาก แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่กลับไปทำผิดอีกและมีกลวิธีที่พัฒนาสูงขึ้นเพราะการก่อคดีอาชญากรรมเป็นเรื่องของการเรียนรู้และพัฒนา⁽⁵⁾

วิธีการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในทางอาชญาวิทยามีหลัก 2 วิธี คือ ⁽⁶⁾

การปราบปราม หมายถึง การพยายามกำจัดและปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป ซึ่งเป็นการยากที่จะกำจัดให้หมดสิ้นไปอย่างราบคาบ เพราะในปัจจุบันจำนวนอาชญากรรมมี

แนวโน้มสูงขึ้นตามการขยายตัวของประชากรและการขยายตัวของเมืองต่าง ๆ ส่วนอีกวิธีหนึ่งนั่นคือ การป้องกันอันได้แก่การตัดโอกาสหรือขีดความสามารถของผู้ละเมิดกฎหมายโดยไม่ปล่อยให้บุคคลนั้นกระทำให้เกิดความเสียหายขึ้นซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการลดปัญหาอาชญากรรมได้ดีกว่าวิธีแรกและยังใช้งบประมาณลงทุนน้อยกว่าด้วย

การคุมประพฤติ เป็นวิธีการลงอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอย่างมีเงื่อนไข ผู้กระทำความผิดยังคงดำเนินชีวิตในชุมชนเดิมภายใต้การสอดส่องดูแลของพนักงานคุมประพฤติซึ่งโดยปกติศาลเป็นผู้แต่งตั้ง การคุมประพฤติมิใช่เป็นแบบของความเมตตาปรานี แต่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดแก้ไขตนเองด้วยอิทธิพลของชุมชนมากกว่าการจำคุก หรืออาจสรุปได้ว่า การคุมประพฤติเป็นวิธีการแก้ไขหรือบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดกฎหมายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ให้กลับประพฤติดี โดยปล่อยตัวผู้นั้นให้เป็นอิสระและดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนเดิม มีพนักงานคุมประพฤติคอยสอดส่องดูแลและแนะแนวเพื่อให้ผู้นั้นปฏิบัติตามเงื่อนไขคุมประพฤติที่ศาลได้กำหนดไว้และกลับตัวเปลี่ยนความประพฤติต่อไป

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Cajner ⁽⁷⁾ ศึกษาการกระทำผิดของเด็กในเมืองโครเอเชีย จำนวน 624 ราย โดยพยายามวิเคราะห์ลักษณะของครอบครัวและสิ่งแวดล้อม พบว่า องค์ประกอบของเศรษฐกิจและสถานภาพของครอบครัวที่มีต่อการกระทำผิด พบว่า ระดับการศึกษา การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมือง ความยากจน สถานภาพทางสังคม อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม เหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดปัญหาการฆ่าคนตายและปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ

Gendreau et al ⁽⁸⁾ ได้นำเอาข้อมูลการวิจัยที่ศึกษาเรื่องการกระทำผิดของผู้ใหญ่จากหลาย ๆ งานวิจัยมารวมกันวิเคราะห์แบบ meta-analysis จากงานวิจัยทั้งสิ้น 131 งานวิจัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กระทำผิดเป็นนิสัยซ้ำซาก พบว่า ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดการกระทำผิด คือ ความต้องการเป็นอาชญากรของผู้นั้น ประวัติการกระทำผิด รวมทั้งความรู้สึกเก็บกด ความเครียด พฤติกรรมต่อต้านสังคม สภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

Northey et al ⁽⁹⁾ ศึกษาการกระทำผิดของเยาวชนที่ก่อให้เกิดการกระทำผิดซ้ำซากจนกลายเป็นอาชญากร โดยพบว่า สาเหตุสำคัญมาจากครอบครัวที่ล้มเหลว Northey และคณะ จึงได้เสนอวิธีการแก้ไขปัญห เป็นรูปแบบที่เรียกว่า The Ecosystemic Natural Wrap-Around Model โดยพยายามพัฒนาคุณภาพของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชน การเน้นปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาติ และที่สำคัญคือ การเตรียมครอบครัวให้พร้อมและเข้าใจปัญหาของเยาวชนที่มีปัญหา

Sucur ⁽¹⁰⁾ ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยทางสถานภาพด้านสังคมและเศรษฐกิจและโครงสร้างของครอบครัว โดยโดยศึกษาในกลุ่มเด็กวัยรุ่นที่มีปัญหาและต้องเรียนซ้ำชั้น พบว่า เด็กที่มีปัญหาเป็นกลุ่มที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจในระดับต่ำ บิดามีการศึกษาดำ รวมทั้งมีจำนวนเด็กหรือพี่น้องในบ้านเดียวกันค่อนข้างมาก บิดามารดาและคนในบ้านมีปัญหาเรื่องพฤติกรรม

Paylor ⁽¹¹⁾ ศึกษาปัญหาของเด็กที่ก่ออาชญากรรมในประเทศอังกฤษ พบว่า นักโทษที่เป็นเยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปี เป็นกลุ่มที่ไม่มีบ้านพักอาศัย

McGaha ⁽¹²⁾ ศึกษาถึงแนวโน้มการพัฒนาทางด้านจิตวิทยาของเด็กที่กลายเป็นอาชญากรและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนในเวลาต่อมาโดยมีปัญหาจากการพัฒนาบทบาทในครอบครัวที่ไม่ถูกต้อง ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าเด็กเหล่านี้มีปัญหาก่เกิดในครอบครัวที่มีปัญหาที่บิดามารดาดื่มสุรา ทำให้ขาดความมั่นใจในตัวเอง เก็บกด รู้สึกโกรธ

Farrington ⁽¹³⁾ ศึกษาเด็กที่ทำผิดในเขตลอนดอนได้ จำนวน 411 ราย โดยติดตามเด็กตั้งแต่อายุ 8 - 32 ปี ในโรงเรียนและสัมภาษณ์ กลุ่มเหล่านี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ของการทำผิดพบได้ในช่วงอายุ 8-10 ปี เด็กพวกนี้มีพฤติกรรมที่ผิดปกติ มีครอบครัวเป็นอาชญากร ยาจน ขาดการดูแลจากบิดามารดา ต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มที่ด้านสังคมและกลายเป็นพฤติกรรมที่ถาวรเมื่อเป็นผู้ใหญ่

Harada ⁽¹⁴⁾ ศึกษาติดตามเด็กที่ทำผิด ในประเทศญี่ปุ่น 10,026 ราย โดยศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในช่วงต่าง ๆ ของชีวิต พบว่า เป็นเด็กที่มีพ่อหรือแม่คนเดียวหรือไม่มีพ่อหรือแม่ ครอบครัวมีรายได้ต่ำ มีการปรับตัวที่โรงเรียนไม่ถูกต้องโดยเฉพาะในเด็กผู้ชายและพฤติกรรมดังกล่าวจะคงอยู่จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนในเด็กผู้หญิงจะพบความรุนแรงของพฤติกรรมน้อยกว่า

จากที่ทบทวนวรรณกรรมมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลจะกลายเป็นอาชญากรอาชีพจะต้องมีการสะสมประสบการณ์หรือพฤติกรรมมาก่อนในวัยเด็ก พฤติกรรมเหล่านี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขก็จะกลายเป็นอาชญากรที่ก่อปัญหาให้กับสังคม ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของปัญหาจะพบว่า ครอบครัว การเลี้ยงดู สภาพทางเศรษฐกิจด้วย

งานวิจัยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่การศึกษาสาเหตุ และองค์ประกอบในการกระทำผิด ซึ่งดูเหมือนมีคำตอบในใจอยู่แล้วส่วนหนึ่ง แต่การศึกษาที่เน้นที่การให้การดูแลตามสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องขังยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะในประเทศไทย สำหรับต่างประเทศการให้การช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชนค่อนข้างเข้มแข็งและเอาจริงเอาจัง สังคมไทยยังไม่เอาจริงพอสำหรับกลุ่มคนที่ต้องขัง การ “ตราน้ำ” หรือ “หมายหัว” ยังคงมีอยู่ หากเราจะให้โอกาสแก่คนดังกล่าว ให้เขารู้สึกว่าเขายังมีคุณค่าในสังคม และพร้อมที่จะให้อภัยในความผิดอย่างจริงจัง ไม่ใช่กระทำตามหน้าที่ โอกาสที่จะกระทำผิดอีกคงจะลดน้อยลง เพราะคงไม่มีใคร “ไม่อยากเป็นคนดี” ทุกคนอยากมีชีวิตที่เป็นอิสระ มีครอบครัว มีคนรักและมีความหมายสำหรับคนอื่น ๆ ภายหลังจากที่ได้รับโทษตามความผิดที่ได้รับการพิพากษาโดยข้อบัญญัติทางกฎหมายแล้วก็น่าจะสิ้นสุดทุกสิ่งลงได้ แต่ถ้ายังคงมีการตอกย้ำของสังคม ก็อาจเหมือนแรงผลักดันที่ผลักเขาส่วนที่ไม่ดีของเขาออกมาและเกิดการกระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า และหลายคนคิดว่า “ทำดีแล้วไม่เห็นว่ามีดี ก็เลวมันเสียเลย”

แต่ก่อนที่จะถึงการกระทำผิดอย่างถาวร กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขังควรได้รับการพัฒนา ทั้งนี้พบว่า ในขณะที่ผู้ต้องขังอยู่ระหว่างการดำเนินคดีที่สถานีตำรวจ หากได้มีการดูแลและให้การช่วยเหลือผู้ต้องขังที่เป็นคดีแรก หรือเป็นคดีเล็กน้อยที่น่าจะมีกระบวนการหรือหน่วยงานหรือองค์กรใด ๆ ที่เป็นทั้งภาครัฐหรือเอกชนให้การช่วยเหลือก่อนที่จะเขาเข้าสู่กระบวนการอันมืดดำร่วมกับผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ซึ่งกลุ่มนี้ก็ต้องได้รับการดูแลและบำบัดเช่นกัน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นกระบวนการที่จะเป็นอาชญากรซึ่งมีผู้ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ไว้มากแล้ว แต่จะเป็นกระบวนการการเข้าสู่การเป็นอาชญากรเมื่อต้องขังในสถานี่ตำรวจ

บทที่ 3

ผลการศึกษา

3.1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้ต้องขังที่ศึกษาทั้งสิ้น 20 ราย เป็น เพศชาย 10 ราย อายุเฉลี่ย 28 ปี ส่วนผู้ต้องขังหญิง 10 ราย อายุเฉลี่ย 24 ปี ผู้ต้องขังเหล่านี้ได้รับการตั้งข้อหา มียาเสพติดไว้ในครอบครอง 14 ราย (ยาบ้า) และกัญชา 1 ราย เฮโรอีน 2 ราย ยักยอกทรัพย์สิน 2 ราย ร่วมกันข่มขืน 1 ราย มีระดับการศึกษาสูงสุด ปวช การศึกษาต่ำสุด อ่านออกเขียนได้ อาชีพก่อนการต้องขังคือ รับจ้างและแม่บ้าน) สถานภาพสมรส แต่งงานแล้ว 13 ราย โสด 5 ราย หย่า/แยก 2 ราย รายได้ ส่วนมากเป็นรายวัน คือ 150 - 300 บาทต่อวัน มีเงินเก็บเล็กน้อย 12 ราย มีบ้านเป็นของตนเอง 7 ราย เป็นบ้าน/ห้องเช่า มีบุตรสูงสุด 2 คน

3.2 ปัญหาและสาเหตุของการกระทำผิด

ในการกระทำผิดของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยจะจำแนกตามกลุ่ม ดังนี้

3.2.1 กลุ่มผู้ต้องขังในสถานีดำรวจ

1. กลุ่มติดยาเสพติดและเป็นผู้จำหน่าย มีเพียง 1 ราย(จาก 7 ราย)ที่บอกว่าตนเองเป็นผู้ค้าอย่างเดียว ตนเองไม่ได้เสพและคนในบ้านไม่เสพเช่นกัน นอกนั้น 3 รายเป็นทั้งผู้เสพและผู้ค้า ทั้งนี้เพราะเป็นทางเดียวที่จะได้มาซึ่งยาเสพติด อีก 3 ราย เป็นผู้เสพอย่างเดียว สาเหตุที่ถูกจับกุมเนื่องจากถูกตำรวจล่อซื้อและมีสายของตำรวจในการเข้าจับกุม สาเหตุที่เสพยาเพราะมีเพื่อนชวนและตนเองอยากลอง กลุ่มใจเรื่องครอบครัวเวลาเคลิ้มจะได้ลืมปัญหา ต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้เงินมาเลี้ยงครอบครัวโดยคิดว่าทำให้ตนเองมีแรงดีกว่าการใช้สารเสพติดอื่น ๆ

กลุ่มผู้ต้องขังนี้ เป็นกลุ่มที่ไม่มีญาติมาเยี่ยมหรือประกันตัว มีเพียงผู้ค้าเพศหญิงเพียงคนเดียวที่มีญาติมาขอประกันตัว แต่ภายหลังต้องขังแล้วนาน 2 สัปดาห์ เนื่องจากญาติยังไม่มีเงินประกัน สำหรับผู้ต้องขังติดยาเสพติดชนิดยาบ้า ศาลตัดสินให้เสียค่าปรับ 10000 บาท (หนึ่งหมื่นบาทถ้วน) ส่วนผู้เสพเฮโรอีน ถูกปรับเป็นเงิน 7000 บาท

2 กลุ่มข้อโกง และขับรถประมาท เนื่องจากไม่มีเงินเสียค่าปรับจึงต้องตกขังเช่นกัน ส่วนผู้ที่ข้อโกงทรัพย์สิน จะต้องถูกปรับเป็น 20 เท่า ของราคาของที่ลักมา และจะไม่มีการเสียค่าปรับ ศาลสั่งให้ลงโทษด้วยการคุมขังเพียงอย่างเดียว

ในกลุ่มที่ศึกษา ส่วนใหญ่ 14 ราย เป็นผู้กระทำผิดครั้งแรก 2 รายกระทำผิดและถูกจับได้เป็นครั้งที่ 4 กระทำผิดมากกว่า 2 ครั้งและมีประวัติเคยอยู่ในสถานพินิจเด็กและเยาวชนมาก่อน

3 กรณีร่วมกันข่มขืน ปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นผู้ลงมือกระทำ แต่ไปช่วยดูเส้นทางให้เพื่อน

3.3 ความด้อยโอกาส

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาและสาเหตุของการกระทำผิด พบว่า เป็นกลุ่มที่มีปัญหาครอบครัว พ่อแม่แยกทางกัน มีการทำร้ายร่างกายทั้งระหว่างพ่อแม่ และตัวผู้ต้องขังเอง ไม่มีโอกาสได้แสวงหาความสุขเหมือนเพื่อน ๆ น้อยใจและรู้สึกมีปมด้อย เป็นกลุ่มที่ชอบหนีโรงเรียน ไปเล่นกับเพื่อน มีประวัติหนีออกจากบ้านอย่างน้อย 1 ครั้ง ไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์ ไม่เคยฟังพาดู มีเพื่อนเท่านั้นที่เป็นเพื่อน เพื่อนชักชวนให้เสพยา และเมื่อทำงานก็คิดว่าการเสพยาเป็นสิ่งที่ช่วยให้สามารถทำงานได้มากเท่าที่ต้องการ เช่น มี 1 ราย ที่มีประวัติการเสพยาโดยเพิ่งมาเริ่มเสพยาก่อนถูกจับประมาณ 1 ปี เพราะต้องการทำงานให้มากเนื่องจากค่าแรงที่ได้้น้อยมาก

"ผมต้องทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน กลางวันขับรถเก่าแก่ ได้ 120 บาทต่อวัน ขับส่งของในหาคใหญ่ กลางคืนเป็นยาม ตั้งแต่ 6 โมงเย็น ถึง หัวรุ่ง ได้อีก 80 บาท"

"ผมกินกาแฟแล้วมันไม่อยู่ ง่วงมาก" "อยากได้เงินไปเที่ยว ซื้อของ"

"รู้ไหม ผมไม่เคยเห็นหน้าพ่อแม่ เขาแยกกัน ปล่อยให้ผมอยู่กับน้ำ บางทีก็ไปอยู่กับปู่ ไม่เคยเห็นหน้าพ่อแม่ ไม่อยากเห็นด้วย เล็ก ๆ ลำบากมาก บางทีไม่มีอะไรจะกิน"

"ที่เสพยาถือว่าไม่ดี แต่ทำได้ ผมอยากได้เงิน ไปเที่ยว หาความสุขบ้าง ออกไปนี่ว่าจะเลิก แต่ไม่รู้ว่าจะได้งานทำหรือเปล่า ถ้าเก่าไม่เคยมาเยี่ยม"

"ช่วยติดต่อเก่าแก่ให้ผมด้วย เขาคงจะช่วยผม ถ้าเป็นคนโหด ผมเคยโทรไป ตอนขึ้นศาล เขาว่าจะมา แต่นี่ยังไม่เห็น"

การเสพยาผู้เสพคิดว่าตนเองไม่ติดยาและจะเสพเฉพาะทำงานชั่วคราวชั่วคราว

"ผมเสพมานี้ ลูกไม่รู้ละ ไม่อยากให้อู ลูกอายุ 6 ปีแล้ว ตอนนี้อยู่กับแฟน ที่เสพนะ เพราะจะได้มีแรงขับรถได้เที่ยวเยอะ ๆ ยาบ้านะ หาซื้อง่าย เราอยู่แหล่ง ตามทางหาคใหญ่ กรุงเทพ มีเยอะ"

ผู้ยาเสพติดจะมีกระบวนการเริ่มที่คล้ายกันคือ เพื่อนชวน บางครั้งทั้ง ๆ ที่ทราบว่าจะถูกจับ

"กลัวเหมือนกัน แต่คิดว่าหลบได้"

นอกจากนี้การจำหน่ายยาเสพติดยังช่วยให้มีรายได้เพิ่มในการจุนเจือครอบครัว

"ขายปลาที่ตลาดสด ได้วันละ 200 บาท ไม่พอใช้จ่ายในบ้าน เราการศึกษาน้อย มีลูกเรียนหนังสือ 1 คน นอกนั้น ทำงาน รายได้น้อย แพนกับลูกชายเคยว่า แต่คิดว่ารายได้ดี ลูกเราก็ไม่ติด เพื่อนชวนขาย มีทั้งคนมาส่งยาและคนมาซื้อ ขายดี ดียิ่งกว่าขายปลาอีก"

"นี่แฟนกับลูกว่า ให้อยู่ไปก่อน ยังหาเงินมาประกันไม่ได้ พุดก็พุดเถอะนะ นี่เป็นครั้งแรกที่ถูกจับ เห็นเลย นรกมีจริง"

แบบแผนครอบครัวดั้งเดิม

ส่วนใหญ่เติบโตมาในครอบครัวที่มีความแตกแยก พ่อแม่มีปากเสียงกันมาตลอด บางครอบครัวมีการตบตีกัน เคยคิดจะช่วยแม่แต่กลัวพ่อทำร้าย สงสารแม่ ไม่ชอบพ่อ ได้รับรู้เรื่องการทำร้ายมตลอดจนโต ลำดับที่ พบว่า มีทั้งคนที่เกิดลำดับที่ 1 2 และ 3 กล่าวคือ เป็นทั้งลูกคนแรกและคนสุดท้าย เมื่อครอบครัวแตกแยก ส่วนใหญ่ถูกส่งไปอยู่กับยาย ย่า หรือญาติพี่น้องของฝ่ายพ่อและแม่ มี 1 รายที่ถูกส่งไปอยู่กับพระในวัด ความผูกพันในครอบครัวค่อนข้างน้อย แต่คนที่ผูกพันมากคือ แม่ ตอนเป็นเด็ก ไม่ชอบเรียนหนังสือ มีการโดดเรียน หนีโรงเรียน ไปอยู่บ้านเพื่อน 15 คน จาก 20 คน เคยหนีออกจากบ้าน พ่อแม่และญาติไม่ตามหา วิชาที่ไม่ชอบคือ คณิตศาสตร์ ตอนเด็ก ๆ ไม่เคยมีความฝัน หากจะมีฝันก็ฝันอยากเป็นตำรวจ ทหาร หมอ พยาบาล ตอนเด็ก ๆ ฐานะอยู่ในขั้นยากจน เคยคิดอยากเป็นเรื่องฐานะตนเอง ตอนเด็ก ๆ ชอบเล่นนอกบ้านมากกว่า เล่นกับคนในบ้าน ส่วนใหญ่ยังมีญาติและพี่น้องที่สนิทสนม แต่เมื่อโตขึ้นก็แยกกันออกไป นาน ๆ จะได้พบกัน เพราะทุกคนต้องปากกัดตีนถีบ

ความด้อยโอกาสทางการศึกษา

กลุ่มที่ศึกษานี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาค่อนข้างน้อย ระดับการศึกษาที่น้อยเป็นข้อจำกัดของการประกอบอาชีพ ซึ่งในอดีตปัญหา คือ การที่เขาเหล่านั้นเกิดมาในครอบครัวที่ยากจน คือพ่อแม่ก็มีอาชีพรับจ้าง หรือเป็นเกษตรกรรับจ้าง คือมีพื้นที่การเกษตรเป็นของตนเองเล็กน้อย จึงใช้เวลาส่วนหนึ่งไปรับจ้างกรีดยาง และรับจ้างเท่าที่มีคนจ้าง รายได้ส่วนหนึ่งหมดไปกับการดื่มเหล้าของพ่อ สูบบุหรี่/ใบจาก บางครั้งเล่นการพนันชนไก่ ชนวัว และ หว่ยใต้ดินมีพี่น้อง เฉลี่ย 3 คน พี่น้องทุกคนเรียนจบชั้นประถมศึกษาตอนต้น และไม่ได้เรียนต่อ เนื่องจากไม่มีเงิน และผู้ต้องขังไม่ชอบเรียน เรียนไม่รู้เรื่อง และขณะนี้พออ่านออกเขียนได้แต่ไม่คล่อง พี่ ๆ น้อง ๆ ก็ไม่อยากจะเรียน อยากทำงานมากกว่าเพื่อจะได้เงินมาใช้จ่ายและซื้อหาสิ่งทีตนเองต้องการ การเรียนเป็นเรื่องลำบาก มีพฤติกรรมหนีโรงเรียน การหนีโรงเรียนไม่ได้มีสาเหตุจากการที่ครูตี หรือไม่ชอบครู แต่มี

สาเหตุจากเพื่อนชวนไปเที่ยวและไม่ชอบเรียน หลังจากหนีโรงเรียนโดยที่ผู้ปกครองไม่ทราบก็จะไปเที่ยวบ้านเพื่อน ไปขายของ เป็นต้น ในขณะที่อยู่ในวัยเด็กไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา พ่อแม่ไม่เข้มงวด ไม่มีใครสอนทำการบ้าน ครูไม่เข้มงวด เคยถูกครูทำโทษเวลาหนีโรงเรียน พ่อแม่เคยตักเตือนเรื่องการเรียนแต่ตนเองดื้อ ไม่สนใจ

ความรู้สึกเมื่อต้องขัง

สำหรับผู้ต้องขังซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ต้องโทษครั้งแรก โดยเฉพาะผู้หญิง กล่าวว่า

"เห็นแล้วว่า นรก มีจริง"

ในวันแรกของการเข้ามาอยู่ในสถานีดำรงกายหลังการจับกุม มีญาติและเพื่อน ๆ มาเยี่ยม บ้าง

"วันแรกที่เข้ามารู้สึกทรมาน เพราะไม่คุ้นเคย ยุงก็เยอะ หนูถูกจับที่สะเดา ตอนนี้อยู่ญาติมารับ รอเสียค่าปรับ"

ภายหลังจากเข้ากระบวนการทางกฎหมายและถูกส่งตัวไปรอรับการตัดสินที่เรือนจำ/ทัณฑสถานแล้ว ผู้ต้องขังจะกลับมาอยู่ที่สถานีดำรงกายที่เกิดเหตุเพื่อรอการเสียค่าปรับต่อไป

"อยู่ที่นี่แย่กว่าที่เรือนจำเพราะที่อยู่แออัด และ อาหารก็แย่มาก"

"ที่นี่ใครไม่มีคนมาเยี่ยม ก็ไม่มีอะไร คนที่เขามีคนมาเยี่ยมก็แบ่งให้บ้าง"

กระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม

เนื่องจากห้องขังในสถานีดำรงกายค่อนข้างแออัด มีกลิ่นอับชื้น อากาศถ่ายเทไม่สะดวก จึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะนั่งเฉพาะหน้าห้อง โดยนาน ๆ จะเข้ามาดูแล

เป็นปกติของการอยู่ด้วยกันในกลุ่มใหญ่ จะมีคนที่ทำตัวเป็นหัวหน้าทีม กลุ่มคนนี้เป็นคนที่

1. อาจได้รับความไว้วางใจจากเจ้าหน้าที่
2. เป็นคนที่เคยเป็นหัวหน้าแก๊งก่อนถูกจับกุม
3. คนที่รูปร่างใหญ่
4. ได้รับอภิสิทธิ์เนื่องจากโทษน้อยหรือเป็นคดีที่ไม่รุนแรง เช่น จุนโทรศัพท์มือถือ ขับรถประมาท

เป็นต้น

ผู้ที่ทำตัวเป็น "พี่ใหญ่" หรือ "ขาใหญ่" มักจะทำร้ายหรือข่มขู่คนที่อ่อนแอกว่า ให้ยอมทำตามคำสั่ง เช่น นวด แบ่งของเยี่ยมให้ หรือยอมให้ข่มขืนเป็นครั้งคราว และคอยควบคุมคนในห้องขังนั้น กลุ่มนี้จะได้กินอาหารก่อน และได้กินของดี ในขณะที่คนอื่น ต้องรอและถ้ามีญาติมาเยี่ยมหรือให้เงินกลุ่มนี้ก็จะยัดเงินเอาไว้

ขณะที่ไปศึกษา พบว่า มีคนที่ได้รับอนุญาตโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวน 3 คน คนทั้ง 3 นี้ เป็นคนที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ใจ ในขณะเดียวกันก็มีกลุ่มที่ชอบใช้อำนาจ แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้ออกมาภายนอกห้องของกลุ่ม "ซาโหล" ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ออกมาช่วยงานข้างนอกก็จะเป็นกลุ่มที่อยู่ค่อนข้างสบาย มีคนที่อ่อนแอว่าคอยนวด ชงกาแฟให้ดื่ม และยอมให้ยึดทุกอย่างที่ญาตินำมาให้ ได้มีพื้นที่ในการนอนมากกว่าซึ่งกระบวนการดังกล่าวโดยหลักการแล้วไม่ถูกต้อง ภายหลังจึงเกิดปัญหาการหลบหนีของผู้ต้องขัง อันเนื่องมาจากความไว้วางใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีการทำร้ายร่างกายถึงตาย จึงได้กลับนำเอากฎระเบียบที่จริงจังมาใช้ ดังเดิม

การคัดเลือกคนที่ช่วยงานตำรวจเช่นเดียวกับระบบในเรือนจำ "ผู้ช่วยผู้คุม" หากพิจารณาคนที่ถูกจับกุมด้วยคดีที่ไม่อุกฉกรรจ์ และใกล้ที่จะได้รับการปล่อยตัว หรือ มีพฤติกรรมที่ไม่น่าจะเกิดปัญหา และมีความสามารถ เช่น พิมพ์ดีด เป็นต้น ก็จะได้รับการความไว้วางใจให้มาช่วยงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งคนเหล่านี้เอง ส่วนหนึ่งจะช่วยให้บริการแก่เพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน เช่น โทรศัพท์ถึงญาติ ซื้ออาหาร หรือช่วยดูแลสุขภาพ ให้แก่ผู้ต้องขังด้วยกัน ซึ่งหากคิดในทางที่ดี ก็เป็นเสมือนกลุ่มช่วยกลุ่ม แต่สิ่งที่ต้องระวังคือ ความลับทางราชการ และการส่งข่าวต่าง ๆ ออกไปซึ่งเป็นผลต่อรูปคดี

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่หมุนเวียนกันมาทำหน้าที่ดูแลกลุ่มผู้ต้องขัง อีกกลุ่มเป็นกลุ่มนอกเครื่องแบบและในเครื่องแบบของฝ่ายสืบสวนสอบสวนที่ทำหน้าที่ปราบปรามและจับกุม อีกส่วนหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่เขียนสำนวนและสรุปสำนวนการสอบสวน ซึ่งต้องทำสำนวนให้เสร็จภายใน 3 วัน เพื่อดำเนินคดีในชั้นศาลหรือฝากขังในเรื่องต่อไป

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า สถานีตำรวจเขตอำเภอเมืองมีความแออัดเนื่องจากเป็นที่ตั้งของศาลจังหวัด ดังนั้นจึงมีผู้ต้องขังที่ฝากขังจากสถานีตำรวจอื่นจำนวนมาก หากจะพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่มีคดีในเขตอำเภอเอง ก็พบว่า มีไม่มาก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผู้ต้องขังต่างชาติที่หลบหนีเข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมาย และรอการผลักดันกลับสู่ประเทศที่เป็นภูมิลำเนาโดยตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจที่เกี่ยวข้องส่วนหนึ่งมีความรู้สึกว่

"ที่ผมให้อยู่อย่างนี้ก็ดีแล้ว แต่ก่อนมีมุ้งลวด พวกมันเองนั่นแหละที่ทำจนมุ้งลวดขาด เพื่อโยนของเข้าออก"

"ในบรรดาโรงพัก ที่นี้นะ ดีที่สุดแล้ว"

"พวกนี้ ควรได้รับบทเรียนบ้าง"

"พวกนี้ บางคนมาจนจำได้แล้ว ออกไปไม่เท่าไร ก็ถูกจับมาอีก"

"คุณไม่ต้องโทร. ตามญาติให้หลอก เขาติดหางมันปล่อยวัดแล้ว"

"เวลาไม่สบายก็หายาแถว ๆ นี้ ให้กิน ละรายงานสารวัตรให้พาไปหาหมอ"

"เรื่องเอายามาใส่ในกระป๋องน้ำไว้กันยุง คงไม่ได้ เพราะบางครั้งพวกนี้ต้องกินน้ำนั้นด้วย เราไม่มีงบประมาณพอที่จะซื้อน้ำให้"

ความรู้สึกของผู้ต้องขังที่ได้รับอนุญาตให้ออกมาช่วยงาน

"ใหญ่" อายุ 23 ปี เรียนชั้นปัสดท้าย ปวส. โรงเรียนแห่งหนึ่ง และถูกจับคดี "จุนโทรศัพท์" ต้องโทษ 8 เดือน มีบุคลิกภาพเป็นคนมีน้ำใจ เชื้อเพื่อต่อเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน ได้รับความไว้วางใจให้ช่วยงานข้างนอก ห้องขังในเวลาราชการ ส่วนตอนเย็นก็จะต้องเข้าไปอยู่ในเขตห้องขังเช่นกัน คอยทำหน้าที่ดูแลนับจำนวนผู้ต้องขัง ช่วยจำตำรวจที่เฝ้าผู้ต้องขังเขียนรายงาน ซื้อมาให้เพื่อนผู้ต้องขัง ซื้ออาหาร และช่วยงานทั่วไปของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น พิมพ์ดีด เป็นต้น

"เมื่อวันก่อนคนมอญโดนซ้อม ไปตายกลางทาง ผมบอกจำเขาตอนตีแล้ว ไปตายกลางทาง พอตำรวจเอารถออกไปถึงหน้าวัดแหลมทรายก็ตาย ไม่รู้ชื่อ พวกมันนั่นแหละ มอญคนนี้เพิ่งมา มันรับน้องกัน ไม่รู้ยังงี้ ไม่เห็นมีเรื่อง"

"ลุงเขาเป็นไส้เลื่อน ผมบอกร้อยเวรแล้ว เขาให้ผมไปพิมพ์หนังสือ เดี่ยวคงได้ไปโรงพยาบาล (ขณะนั้น 10.30 น) พัลลิ่งคุณน้อยไหม"

"วันก่อนหมู่คนนั้น คนที่มาใหม่ เขาไม่ชอบพวกพม่า ตบมันเสียหน้าบวม มันพูดไทยได้ บอกว่าปวดหู" (จากการตรวจภายนอก มีน้ำไหลออกจากหู)

ใหญ่เป็นหนึ่งในบรรดาผู้ที่ได้รับความไว้วางใจให้ช่วยดูแลและรายงานเองต่าง ๆ โดยอุปนิสัยแล้ว ใหญ่เป็นคนที่มีความสนใจและเชื้อเพื่อ ทุกคนฟังพาอาศัยใหญ่ในฐานะที่สามารถเข้าออกนอกในได้

"ผมก็ช่วยเหลือที่ผมช่วยได้ บางคนผมก็ไม่อยากยุ่งด้วย แต่พวกนั้นไม่กล้ามายุ่งกับผม ไม่เคยซ้อมผม "

"เรื่องรับน้องเป็นเรื่องธรรมดา วันแรกที่เข้ามาส่วนใหญ่จะโดนนะ"

"ผมไม่รู้ว่ ถ้าผมออกไปจากนี้แล้วจะหางานทำได้หรือไม่"

"ผมอยากเรียนต่อ แต่กินนั่นแหละ ใครเขาจะรับผม ไม่รู้ว่าเขาจะถามไฉนว่า เราเคยติดคุกหรือเปล่า"

"ผมไม่เอาอีกแล้ว"

จากการติดตามภายหลังจากการได้รับการปลดปล่อย พบว่า "ใหญ่" ไปช่วยพี่สาวชายของที่บ้านใกล้เคียง อุทัยธาราม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และชักชวนให้มาทำงานเป็นผู้ช่วยในการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ซึ่งภายหลังจากการนัดแนะแล้ว "ใหญ่" ไม่มาตามนัด ติดต่อไปอีก พบว่า "ใหญ่" ย้ายที่อยู่ และบอกกับพี่สาวว่า "ผมไม่กล้า"

ผู้ต้องขังทำอะไรในแต่ละวัน

ในแต่ละวันกิจกรรมที่สำคัญ คือ 8.00 น จะมีผู้นำอาหารมาส่งซึ่งเป็นทั้งอาหารเช้าและอาหารกลางวัน และเริ่มรับประทานอาหารเช้า ช่วงเวลานี้เองเป็นเวลาที่มีญาติเยี่ยมช่วงเช้า (7.00 - 8.00 น) หลังจากรับประทานอาหารเช้าก็จะพักผ่อน พุดคุย แห่ กันระหว่างผู้ต้องขังชายและผู้ต้องขังหญิง มีการสูบบุหรี่ (ซึ่งโดยปกติห้ามสูบบุหรี่) บางครั้งมีโทรทัศน์ให้ดู ซึ่งเป็นโทรทัศน์ที่ได้จากการยึดมา ผู้ต้องขังไม่มีกิจกรรมใดระหว่างนี้ รอเวลา 12.30 น. ซึ่งเป็นเวลาเยี่ยมและอาหารกลางวัน อาหารกลางวันเป็นขนมหวาน ใครมีเงิน หรือมีญาติมาเยี่ยมก็จะได้รับประทาน แต่คนที่ไม่มีญาติมาเยี่ยมก็จะรับประทานขนมหวาน ที่มักเป็น ถั่วเขียวต้มน้ำตาล สาคุเปียก มัน-เผือกแกงบวช เป็นต้น

ประมาณ 15.30 น ผู้ต้องขังชาย จะมีกิจกรรม กระโดดเหาะ ๆ ประมาณ 10 -15 นาทีก่อนอาบน้ำ หลังจากนั้นจะเริ่มอาบน้ำซึ่งขึ้นกับสถานการณ์ ส่วนมาก "ซาใหญ่" จะอาบน้ำที่หลังเพราะสบายกว่า ช่วงเย็นเป็นช่วงที่เปิดโอกาสให้ญาติเยี่ยม จาก 16.00 -17.00 น อาหารเย็นจะเริ่มแจกเวลา 16.30 น "ซาใหญ่" จะเป็นคนจัดการ ข้าวและน้ำแกงจะถูกแจกให้แก่คนที่ "ซาใหญ่"

ไม่ชอบ หรือ ผู้ต้องขังต่างชาติ

ในแต่ละวัน จะมีการช่วยกันทำความสะอาดห้องขัง เช่น กวาด ถูพื้น เป็นต้น

"เมื่อคืนนะพี่ ไ้คนต่างชาติ (ปากีสถาน) มันหิว เพราะกลางวันมันไม่ได้กิน มันถือบวช มีสาคุเหลือนมันขอกิน ผมบอกว่า บุด มันไม่เชื่อ เลยให้มันกิน นี่'ซึ้งร้ว" (ท้องเสีย)อยู่เลย"

"ไม่มียาหรอก เดี่ยวมันก็หาย แต่บอกนาย(เจ้าหน้าที่ตำรวจ)เขาแล้ว"

"แล้วยาที่เคยเตรียมไว้ให้ไปไหนหมด"

"นายเขามาเอาไปใช้"

เกิดอะไรในเวลากลางคืน

ในเวลากลางคืน ในห้องขังจะเปิดไฟตลอดเวลา มีพัดลมอยู่ด้านนอก เพื่อระบายอากาศ มีการทำร้ายกันในบางวัน บางครั้งถึงแก่ความตาย ซึ่งเมื่อมีการสอบสวนไม่มีใครรับ เวลากลางคืน ผู้ต้องขังเปลี่ยนกันหลับ อาจเป็นเพราะ

1.พื้นที่แออัด

2.มีโอกาสดูถูกทำร้าย

ดังนั้น ผู้ต้องขังส่วนใหญ่จึงนอนพักเวลากลางวัน ส่วนกลางคืนจะผลัดกันเฝ้า ผู้ต้องขังทุกคนจะถูกนำเข้าไปในห้องขัง ซึ่งห้องขังชายมี 4 ห้อง ห้องละประมาณ 20 -25 คน

ความรู้สึกต่อการต้องขัง

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า คดีส่วนใหญ่เป็นคดีที่ได้รับการตัดสิน และรอการย้ายกลับพื้นที่ และ รอญาติมาเสียค่าปรับ แต่บ่อยครั้งที่ผู้ต้องขังไม่มีญาติมาเยี่ยมโดยเฉพาะคดีที่มาจากพื้นที่ห่างไกล ต้องโทษหลายครั้งจนญาติไม่ต้องการช่วยเหลือ ญาติ/เพื่อนไม่กล้ามาเพราะเกรงจะต้องเป็นผู้ต้องหา ญาติไม่มีเงินเสียค่าปรับ และบางคนไม่ต้องการติดต่อกับญาติ

"พี่ช่วยโทร.บอกเพื่อนชื่อ เบอร์ ให้เขาไปตามแม่ให้ด้วย บอกให้แม่มาเสียค่าปรับ เหลืออีก พันเดียว"

"พี่โทร.ให้โรเบิร์ต หน้อยชิ แม่เลี้ยงเขาอยู่ขนาดใหญ่ เขาเพิ่งออกจากโรงพยาบาลเมื่อวาน หมอบอกว่า เขาเป็นวินโรค"

"ไม่อยากบอกใคร อายพ่อแม่ เขาจะเสียใจ เรามันไม่ดีเอง"

"ไม่รู้ห้องที่พักเขาติดไปหรือยัง แฟนที่เป็นคนสิงคโปร์ ถ้ามันโทรมาไม่เจอ มันคงไม่ส่งเงินมาให้แล้ว"

ความรู้สึกต่อผู้ต้องขังด้วยกันเอง

ผู้ต้องขังหญิงพูดถึงการอยู่ในห้องขัง ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนผู้ต้องขัง และ ผู้ต้องขังชายรวมทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ

"เราหัวอกเดียวกัน ช่วย ๆ กันไป มีอะไรก็แบ่งกัน "

"อยู่ในนี้มาเดือนกว่า ญาติไม่ค่อยมาเยี่ยม ผากพี่จำเขาช่วยโทร.ไปก็ไม่เห็นมา พี่ช่วยโทร. ให้ได้ไหม?"

"มีแต่ข้าวกับขนม หนูอยู่อ้วนขึ้น ยุงก็กัด คันไปหมดแล้ว"

"ไม่มีอะไรทำ แว่กันเล่นเพลินดี"

"แฟนหนูถูกขังในห้องขังชาย ที่พี่คุ้ยด้วยเมื่อตะกี้ ลูกหนูอำมันเลี้ยง หนูสูบประขดแฟน นี่ครั้งแรกนะ เลยถูกจับ บอกให้มันเลิก มันไม่เลิก เลยเสพกับมันซะเลย ขวยจริง ๆ ตำรวจมาจับ"

"ความจริงหนูไม่ได้มีเลย ตำรวจมาที่บ้าน เพื่อนหนูมันมาเสพ พอมันกลับตำรวจมาจับ ยัดให้หนู 2 เม็ด นี่ยังไม่มีการมาเยี่ยมเลย"

"ไม่รู้เมื่อไร สะเดา(สถานีตำรวจอำเภอสะเดา) จะมารับก็ไม่รู้ ถ้าแก่เขาบอกว่าจะไปประกันที่สะเดา"

"กลางคืนนอนไม่หลับ ร้อน และยุ่งกิด"

"มาอยู่ใหม่ ๆ ทุนไม่ได้ เทียบกับเรือนจำหญิงผิดกันเลย ทั้งอาหารและที่พัก อยู่ที่นี่สบาย กว้าง ที่นั่นก็มีรั้วน้อง มันก็ดำ ๆ ๆ เราก็เฉย ๆ แต่อยู่ดีกว่าที่นี่"

"อยู่ที่นี่ ตอนนี้ทำใจได้แล้ว มีเพื่อนได้คุยบ้าง ระบายบ้าง จำบางคนก็ดี มาคุยกับเรา บางคนเราไม่อยากรู้ ไม่อยากรู้ด้วย"

"บางครั้งท้อแท้ ทำไม่ได้ เราไม่ตัวเอง ออกไปคราวนี้ไม่เอาอีกแล้ว ออกไปคิดว่าเลิกได้นะ อยู่ที่นี่หลายวันไม่เห็นอยากเลย มีบ้างวันแรก ๆ แต่หนูไม่ติดนะ เล่น วันละ ตัวสองตัวเอง ดิฉันหรือมากกว่า"

"ออกไปอย่างแรกอยากไปหาลูก ก็มีความหวังที่ลูก กับ แม่ แม่ไม่มาเยี่ยม มันไกล เราทนได้ แฟนก็ไม่มา โทรไปหลายครั้งไม่เห็นมา"

เมื่อถามถึงขาใหญ่

"หนูมาอยู่ไม่เคยเห็นมี "ขาใหญ่" เลยนะ"

"เห็นเขามีอะไรก็ช่วย ๆ กัน แบ่ง ๆ กันไป"

"เงินที่ญาติมาฝาก ส่วนมากเขาก็เก็บกันไว้เอง แล้วไปซื้อขนมแจกกัน"

ความรู้สึกต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ผู้ต้องขังที่ถูกจับกุมมา ส่วนหนึ่งจะเล่าว่า ตนเองถูกตำรวจใส่ร้ายเพราะต้องการทำยอดว่าได้ดำเนินการจับกุม แต่ก็มีส่วนหนึ่งที่รับว่าตนเองผิดจริง บางรายเล่าว่าตนเองถูกซ้อม จากที่เดิม (สภ.หาดใหญ่ และ

สภอ.สละเคา) ในห้องสอบสวน เพื่อให้ยอมรับสารภาพ ส่วนที่ สภอ.เมืองแห่งนี้มีผู้ต้องขังแล้วว่าเคยถูกซ้อมโดยจำ ที่ห้องสอบสวน

ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับผู้ต้องขัง

ในแต่ละเวร จะมีเจ้าหน้าที่ตำรวจ 1 นาย เจ้าหน้าที่ที่มาดูแลคือ ทำหน้าที่ตรวจรายชื่อและจำนวนผู้ต้องขังสิบเวรที่เปลี่ยนเวรกันมาดูแล เจ้าหน้าที่ที่จะเข้ามาบ้างเป็นบางครั้ง ส่วนใหญ่จะอยู่ด้านนอก จะมีหน้าที่เข้ามาในช่วงเปลี่ยนเวร และรับผู้ต้องขังไปส่งศาล หรือมีเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจอื่น มารับผู้ต้องขังกลับไปกักขังต่อ เจ้าหน้าที่บางคนมาบอกว่าพวกเรา บางคนไม่มีน้ำใจ แต่ก็มีบางคนที่มาคุยกับเรา บางทีก็ช่วยโทรศัพท์ก็มี แต่ไม่มีกี่คน

จากการประมวลประเด็นดังกล่าว พอสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินตนเอง

กลุ่มผู้ต้องขังทั้งหญิงและชาย สำหรับคนที่ไม่มีญาติมาเยี่ยมมองว่า ตนเองเหมือนคนไม่มีค่า เพราะจากการที่ไม่มีญาติมาเยี่ยม ไม่สามารถติดต่อกับญาติได้ หรือติดต่อไปแล้วญาติ ตนเองเป็นคนที่ทำให้พ่อแม่เสียใจ ไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากใคร

ส่วนผู้ที่มีญาติมาเยี่ยม คิดว่า ตนเองเป็นคนผิด แต่ยังมีคนที่บ้านเข้าใจ ถึงแม้จะไม่ได้มาเยี่ยมบ่อย รู้สึกว่าตนเองทำให้คนที่บ้านผิดหวัง แต่ที่ทำได้ (กรณีเสพยาบ้า) คนที่บ้านก็รู้และเคยเตือน แต่คิดว่าตนเองไม่ผิด และเฉพาะทำงานเพื่อจะได้เงินเยอะ

ดังที่กล่าวแล้วว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นคนดียาบ้า ทั้งเสพและมีไว้ครอบครอง สาเหตุของการเสพ คือ

1. ทำให้มีแรงทำงาน ไม่มองจะได้เงินมาก ๆ ไปจับจ่าย
2. มีเวลาว่าง และมีเพื่อนมาชวน เบื่อตนเอง และเกรงใจเพื่อน
3. ไม่มีคนเข้าใจ อยากลืมเรื่องที่ไม่สบายใจ ไม่อยากคิดถึงอนาคต ประชดชีวิต

ผู้ต้องขังพวกนี้มีพื้นฐานจากความจนและครอบครัวแตกแยก เป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้มี 1 รายที่พ่อแม่ฐานะดี แต่ไม่สนิทกับพ่อแม่ เพราะเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง มีปัญหากับพ่อแม่ คิดว่า แม่ขี้บ่น นำเบือ ตนเองถ้าจำทำอะไรต้องทำให้ได้ พ่อแม่ไม่ขัดเรื่องเงิน ตนเองไม่เรียนก็ไม่มีใครว่า แบบแผนของครอบครัวของผู้ต้องขังพบว่า มีความขัดแย้งกันในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ เช่น พ่อติดเหล้า นุหรี มีการเล่นหวยและการพนัน จะเห็นได้ว่า พ่อและแม่หรือคนในบ้านก็มีบุคลิกภาพที่ต้องพึ่งพาหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่าที่จะยึดมั่นในแนวทางที่สังคมใหญ่ยอมรับ (แต่พฤติกรรมดังกล่าวได้รับการยอมรับในสังคมของผู้ต้องขัง การหวังพึ่งพห่วยเพราะอย่างน้อยก็ยังหวังว่าจะได้เงินจากการเสี่ยงลงทุน หรือ การดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ก็ทำให้ตนเองมีเพื่อนและสบายใจ)

นอกจากมีความจนด้านเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานของปัญหาแล้ว ความจนที่สำคัญ คือ การมีการศึกษาในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ขาดการกระตุ้นจากครอบครัวในวัยเด็ก นอกจากนี้ พบว่าโดยรวมมีระดับการในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น หนีโรงเรียนและหนีออกจากบ้าน การหนีโรงเรียนเป็นจุดเริ่มของการหนี

ออกจากบ้าน สาเหตุการหนีโรงเรียนเพราะ ไม่อยากเรียน ซึ่งระยะแรก ๆ ของการหนีโรงเรียนเพียงเพื่อไปวิ่งเล่นตามสบายใจเท่านั้น วิชาที่ไม่ชอบคือ วิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งถ้าพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ต้องการสมาธิ การคิดอย่างมีระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งการตั้งอยู่ในกฎเกณฑ์ของมารยาทกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งต่างกับระบบความคิดของกลุ่มผู้ต้องขังเหล่านี้ เพราะ จากการสอบถามพบว่า เมื่อมีการหนีโรงเรียนและผู้ปกครองทราบก็มักจะใช้วิธีด่า ว่า และทำโทษ แต่ไม่เกิดกระบวนการร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการแก้ปัญหา ถึงอย่างไรก็ตามผู้ต้องขังเหล่านี้ก็ไม่กล่าวโทษครู

2.การให้ความหมายของชีวิต

หลายคนสับสนกับตัวเอง ด้วยปัญหาพื้นฐานมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะเบาะแว้ง พ่อดื่มเหล้า มีการทำร้ายกันบ้าง ตนเองเห็นภาพดังกล่าวทุกวัน รู้สึกเบื่อ อยากหนีออกไปให้ไกล โดยเริ่มจากการหนีโรงเรียน ไปอาศัยอยู่กับเพื่อน เพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตโดยเฉพาะในกลุ่มอายุเดียวกัน เพื่อให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องเงินและที่อยู่อาศัย รวมทั้งเข้าใจในตัวของผู้ต้องขัง พ่อแม่ไม่พยายามเข้าใจ ส่วนพี่น้องก็ไม่ผูกพันกัน คนที่มีครอบครัวแล้ว พบว่า รู้สึกผิดที่ทำให้คนในครอบครัวผิดหวัง ตนเองไม่ได้เตรียมคำตอบไว้ให้ลูก

ภายหลังพ้นโทษ ตั้งใจว่าจะกลับตัวไม่ยุ่งกับยาเสพติด ส่วนรายที่เป็นคดีที่ไม่ใช่ยาเสพติด คิดว่า ตนเองก็จะไม่ทำผิดอีกต่อไป และจะดำเนินชีวิตต่อไปตามปกติ คิดว่าการต้องขังครั้งนี้ไม่น่าจะก่อให้เกิดปัญหาในการทำงานต่อไป

ส่วนผู้ติดยาเสพติดคิดว่าตนเองจะเลิกได้ ส่วนอนาคตว่าจะไปประกอบอาชีพอะไร วางอนาคตไว้อย่างไร ยังไม่ได้คิด ไม่อยากคิด บางคนตอบว่า "คิดไม่ออก" แต่ถ้าย้อนกลับเวลาก็จะไม่ทำเด็ดขาด สำหรับครอบครัว ผู้หญิงที่ขายบริการและติดยา คิดว่าจะไปทำงานเดิม ถ้าแก่เต็มจะยังให้การดูแล อยากทำงานหาเงินส่งให้ที่บ้านแต่ยังไม่มองไปไกลถึงอนาคตว่าจะเปลี่ยนอาชีพหรือไม่ ส่วนหญิงที่ติดยาเพราะตนเองไม่ต้องรับผิดข้อใด ๆ ในครอบครัวเนื่องจากแม่สามีนำลูกของตนเองไปเลี้ยง โดยอ้างว่า ผู้ต้องขังเลี้ยงลูกไม่เป็น ซึ่งภายหลังจากพ้นโทษแล้วไม่แน่ใจว่า แม่สามีจะยอมให้ลูกมาเลี้ยงหรือไม่ อีกประการหนึ่งคือ ลูกไม่ผูกพันกับตนเอง บางครั้งเหมือนคนแปลกหน้า ซึ่งตนเอง ก็เฉย ๆ เพราะไม่ผูกพันกับลูก สามีก็ไม่ได้ทำงานอะไรมากนัก นอกจากอยู่บ้านซักผ้าและทำงานบ้านบ้าง

การที่กลุ่มผู้ต้องขังที่มีทั้งการมองว่าตนเอง มีความหมายกับครอบครัวเพราะบทบาทที่มีต่อครอบครัวชัดเจน เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนผู้ที่ไม่แน่ใจว่าตนเองจะมีความหมายต่อคนในครอบครัวหรือไม่ เนื่องจากที่ผ่านมาตนเองมองตัวเองว่า ไม่มีความหมายต่อคนในครอบครัว ความสุขอยู่ที่การไม่ต้องทำอะไร ไม่มีใครสนใจตนเอง การที่จะกลับไปหาครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่ผู้นั้นไม่แน่ใจ การอยู่เพื่อลูก เพื่อครอบครัว เพื่อพ่อแม่ เพื่อสามีจึงเป็นสิ่งที่ผู้ต้องขังไม่ได้คาดหวังมากนัก ดังนั้น การอยู่ที่นี่ก็อาจเป็นสิ่งที่ดีเหมาะสมแล้ว ผู้ต้องขังบางรายจึงปฏิเสธที่จะติดต่อให้ญาติมาเยี่ยม เพราะกลัวญาติเกิดความเชื่อมระอาว่า "ตนเองเป็นผู้ทำให้ครอบครัวผิดหวัง เสียชื่อเสียง"

"ไม่รู้สิ ถ้าย้อนกลับไปได้ก็จะเรียน ตอนนั้นเป็นลูกผู้หญิงคนเดียว แม่ขอให้เรียนก็ไม่เรียน หนีโรงเรียน เพราะไม่ชอบครู แต่ความจริงครูเขาก็ดีนะ แม่ไปขอให้ครูรับเข้าเรียน เราไม่ตัวเอง พ่อแม่พูดมาก ๆ เราก็เลยออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน หากินไปเรื่อย ๆ "

"มาทำ คาราโอเกะ พี่สาวรู้คนเดียว ไม่อยากบอกน้อง เวลาไม่มีเงินก็ต้องรับแขก ถ้าแขกไม่ใส่ถุง (ยางอนามัย) แก้วเขาก็ให้เราไม่ยอมได้ เขามีคนช่วยดูแล แบ่ง 50-50"

3.การวิเคราะห์ความยากลำบากที่เขาเผชิญอยู่

การที่ต้องเป็นผู้ต้องขัง เป็นสิ่งที่ผู้ต้องขังคิดว่าเลวร้ายที่สุด ซึ่งหลายคนกล่าวว่า "นรกมีจริง" เพราะนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เขาพบทั้งที่ถูกกระหนาบทางด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ยังกระทบถึงจิตวิญญาณของเขาด้วย เพราะต้องสูญเสียความสุขสบายและอิสรภาพ ถูกกักให้อยู่ในบริเวณแคบ ๆ อยู่ร่วมกับคนที่ไม่เคยรู้จัก ห้องน้ำห้องส้วมก็ทรามาน ห้องขังที่อับแสงแดดส่องไม่ถึง ไม่มีที่ตากเสื้อผ้า อาหารที่รับประทานถึงแม้จะไม่ใช้ข้าวแดงแต่คุณภาพอาหารก็ไม่ดีนัก และที่สำคัญคือ คุณค่าในตัวของเขาค่อยลงไป ญาติพี่น้องนาน ๆ จะมาเยี่ยม ขาดทั้งเครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความรู้สึกหดหู่และทอดถอนใจทำให้การประเมินคุณค่าในตัวเองลดลง การปรับตัวและการให้กำลังใจแก่ตัวเอง น่าจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในขณะที่ต้องขัง

สาเหตุของปัญหามีทั้งที่เกิดจากตัวเองและจากการกระทำของผู้อื่นที่กระทำผิดไปจากปทัสถานของสังคม สาเหตุที่เกิดจากตนเอง คือ การที่ตนเองไปแสวงหามาเอง ได้แก่ การเป็นผู้กระทำผิด โดยเฉพาะการเสพยาเสพติด การขับรถโดยประมาทและไม่มีใบขับขี่ ทั้ง ๆ ที่ทราบว่สิ่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่ล่อแหลมต่อการถูกจับกุมดำเนินคดี แต่ด้วยความคิดว่า ไม่น่าจะมีปัญหารุนแรง ทุกอย่างเคลียร์กันได้ หรือ ตนเองไม่น่าจะถูกจับ คงหนีได้ เป็นต้น ส่วนสาเหตุที่มาจากผู้อื่น คือ การถูกใส่ร้าย หรือ บังเอิญร่วมอยู่ในเหตุการณ์ นอกจากนี้คือ เป็นเรื่องต่อเนื่องจากปัญหาดังเดิม คือ ปัญหาครอบครัวที่แตกแยก ขาดความรักความอบอุ่น ขาดผู้ชี้แนะ ต้องการลืมปัญหา ต้องการมีโลกที่เป็นของตนเอง และมีความสุขตามที่ฝันในโลกของตนเอง ทำให้ตนเองต้องมาเป็นผู้กระทำผิด

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ห้องขังในสถานีดำรวจ นอกจากผู้ต้องขังที่เข้ามาจะเป็นผู้ต้องขังที่เป็นคนไทยแล้ว ยังมีผู้ต้องขังต่างชาติเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ต้องขังชาวพม่า มอญ บังคลาเทศ ผู้ต้องขังต่างชาติเหล่านี้เป็นผู้ที่กระทำผิดพระราชบัญญัติการเข้ามาในราชอาณาจักร โดยกลุ่มนี้มักมาทำงานรับจ้างในสวนยางพารา และลูกเรือประมง กลุ่มคนเหล่านี้ยังไม่ได้รับอะไรจากการถูกจับกุมเลย ในการถูกจับผู้ต้องขังจะถูกรวมไว้ด้วยกันใน 1 ห้อง หรือรวมกับกลุ่มคนไทยที่ต้องขังด้วยคดีอาญา โดยผู้ต้องขังชาวต่างชาติถูกเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกันและเจ้าหน้าที่บางคนดูแคลน เสมือนไม่ใช่ "คน" เคยมีผู้ต้องขังชาวมอญถูกรุมซ้อมจนตาย แต่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดได้ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว ไม่สมควรจะเกิดขึ้น แต่อาจด้วยความรู้สึกไม่ชอบชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวต่างชาติดังกลุ่มนี้เป็นผู้ที่เข้ามาแย่งการทำงานของคนไทย แต่จะด้วยเหตุผลใดก็ตามการรุมทำร้ายคนที่ไม่มีทางต่อสู้ทั้งด้วยกำลัง และการเรียกร้องสิทธิเพื่อตนเอง ก็ดูเหมือนโหดร้ายมากเกินไป เพราะทุกคนก็รักชีวิตของตนเอง และหากเจ้าหน้าที่จะให้ความสำคัญต่อการมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่ของเขา

เหล่านั้น การได้รับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ อาจสร้างความสะเทือนใจให้ผู้ต้องขังคนไทยที่รับรู้เหตุการณ์ แต่ก็เป็นการน่าทึ่งที่ทำให้หลายคนกลัว ต้องยอมให้ “ซาใหญ่” หรือผู้คุมอำนาจเหล่านั้น “เอาเปรียบ” และเจ้าหน้าที่ที่ทราบเรื่องก็เปรียบเสมือนว่ารู้เห็นเป็นใจด้วย

“เมื่อคืนนี้ มีคนมอญถูก กระต๊อบนะหมอ ตำรวจเข้ามาพาฉันไปโรงพยาบาล ไปถึงหน้าวัด...ก็ตายแล้ว”

“เมื่อคืน ไ้คนนั้น (ชาวบังคลาเทศ)มันถูกจับมา มันหิว มันถือบวชด้วย มันพูดภาษาเราได้บ้าง มันหิว ผมบอกมันว่า ขนมันได้แล้ว มันว่ามันกินได้ เมื่อเช้ามันชี้รั้วเลย นี่ยังไม่หยุด หมอหายาให้มันกินด้วยซิ สงสารมัน”

แต่ในความโหดร้าย ก็ยังมีบางกลุ่มที่ยังเป็นคนที่เห็นใจเพื่อน ๆ เหมือนอย่าง “ใหญ่” ที่คอยเราเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้วิจัยฟัง และคอยช่วยเหลือหาหาให้เพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน

3.4 สถานการณ์ภายหลังการจับกุม

ภายหลังจากถูกจับกุม ตามสิทธิที่พึงได้รับจากตามกฎหมายมี 3 ประการ คือ

- 1.สิทธิในการพบและปรึกษาผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
- 2.สิทธิในการได้รับการเยี่ยมตามสมควร
- 3.สิทธิในการได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

นอกจากนี้เมื่อต้องขึ้นศาล หากมีการร้องขอให้ศาลแต่งตั้งทนายความให้ ศาลก็จะแต่งตั้งทนายความให้ซึ่งมักเรียกกันว่า “ทนายศาลตั้ง” แต่โดยทั่วไป หากบุคคลมีความชัดเจนและจำเลยรับสารภาพ ศาลก็จะพิพากษาตามสำนวน ซึ่งลักษณะการกระทำผิดและโทษจะมีการกำหนดชัดเจน โดยศาลพิจารณาว่า การกักขังและเสียค่าปรับเป็นโทษที่น้อยที่สุด และทางกรมราชทัณฑ์และสถานีตำรวจมีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลผู้ต้องขังในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้กักขังหรือการเสียเฉพาะค่าปรับ ดังนั้นผู้ต้องขังที่เข้าข่ายกรณีดังกล่าวจะได้รับ การส่งตัวไปยังสถานีตำรวจในพื้นที่ และเนื่องจากสถานีตำรวจอำเภอเมืองเป็นสถานีตำรวจที่ใกล้เคียงที่สุด ดังนั้นผู้ต้องขังที่มีเหตุเกิดเหตุภายในจังหวัดสงขลาจึงถูกนำมาฝากขังไว้ชั่วคราวก่อนจะมีการจำหน่ายกลับไปยัง สถานีตำรวจในพื้นที่เกิดเหตุและเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายจนถึงการตัดสินแล้ว

ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ที่ให้ดุลยพินิจในการลงโทษเพียงบางประเภทโดยการรับใช้สังคม และกำหนดอัตราชั่วโมงการทำงานต่ออัตราค่าปรับที่ลดลงเช่นเดียวกับการต้องขังในสถานีดำรวจ แนวทางดังกล่าวยังไม่มีการหยิบยกมาใช้ให้เป็นรูปธรรม เพราะหากเป็นเช่นนี้ รัฐก็ไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณใน

การสร้างห้องซัง และค่าใช้จ่ายในการควบคุม ตำรวจก็ใช้เวลาที่ต้องจัดเวรยามควบคุมไปป้องกันประชาชนในสังคมได้มากขึ้น สังคมก็จะได้รับผลประโยชน์จากการทำงานของผู้ต้องขัง แต่อย่างไรก็ตามคงต้องพิจารณาตามความรุนแรงของโทษานุโทษ เช่น คดียักยอกทรัพย์ ในกรณีไม่มีเงินจ่ายค่าอาหาร แทนที่จะต้องเข้ามาอยู่ในห้องซัง 7-15 วัน ซึ่งไม่นับวันที่ถูกจับและระหว่างรอศาลตัดสิน กรณีเช่นนี้ถ้าพบว่ามีความจริง แทนที่จะต้องอยู่ในห้องซังและรัฐต้องจ่ายค่าใช้จ่ายต่อหัวมากกว่า 70 บาทต่อวันซึ่งไม่คุ้มกับผู้ต้องขังเองก็เสียสุขภาพจิต รอเวลาที่จะได้รับประทานอาหารในแต่ละวัน รอเวลาที่จะได้รับการปลดปล่อย รอญาติที่แทบจะไม่ค่อยได้มาเยี่ยม แต่ก็ยังดีกว่าในเรือนจำที่ไม่อนุญาตให้ญาติเยี่ยมในวันหยุด สำหรับที่สถานีตำรวจภูธรสามารถมาเยี่ยมได้ทุกวัน ดังนั้นในหยุดราชการจึงพบว่ามีญาติมาเยี่ยมค่อนข้างมาก การไม่ได้ทำอะไรให้เป็นชิ้นเป็นอัน ทำให้เสียเวลาอันมีค่าไปอย่างไม่ได้อะไรเลย เปรียบเสมือน “นายใจรตทั้ง” นอกจากนี้ยังเสียคุณค่าของตนเองไปด้วย การใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมน่าจะเป็นแนวทางที่ดีกับทั้งรัฐ ผู้ต้องขัง สังคม และครอบครัวของผู้ต้องขังด้วย

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อผู้ต้องขัง

เจ้าหน้าที่ตำรวจมองผู้ต้องขังว่าเป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบ ในการจัดเวรยามเพื่อเฝ้าผู้ต้องขัง จำนวนผู้ต้องขังที่แออัดสืบเนื่องมาจากการจับกุมคดียาเสพติด และเป็นกลุ่มที่ฝากขังโดยสถานีตำรวจอื่น ซึ่งสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองนี้ต้องรับภาระในเรื่องสาธารณูปโภค และค่าอาหาร การพาไปรับการรักษาเมื่อมีการเจ็บป่วย เจ้าหน้าที่ตำรวจมีโอกาสเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายและการติดต่อของโรคจากผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ตำรวจยอมรับว่า การมี“ซาใหญ่” ปกติจะพยายามไม่ให้เกิดขึ้น การอนุญาตให้ผู้ต้องขังออกมาช่วยงานก็เป็นความผิด แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นกับผู้บังคับบัญชาว่าจะเข้มงวดเพียงใด เพราะถ้ามีการหลบหนีเกิดขึ้น ก็ต้องมีการสอบสวนเกิดขึ้น ในความเห็นของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุม พบว่า เจ้าหน้าที่จับกุมผู้ต้องขังที่กระทำความผิดซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยเฉพาะคดียาเสพติด การพนัน หวายเป็นต้น ที่ผู้ถูกจับกุมครั้งแล้วครั้งเล่ามักรู้จักทางหนีทีไล่ เช่น การขอให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเปลี่ยนสำนวนการจับกุมจากเป็นเจ้ามือหวยเถื่อนเป็นผู้แทงหวย เป็นต้น ทั้งนี้เพราะกลุ่มคนดังกล่าวทราบถึงข้อปฏิบัติของตำรวจในการจับปรับ ในความเห็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการดูแลผู้ต้องขัง พบว่า เจ้าหน้าที่คิดว่าหน้าที่สถานีตำรวจแห่งนี้ให้การดูแลก็คิดว่าดีกว่าสถานีตำรวจบางแห่ง สถานีตำรวจแห่งนี้มีพัดลมระบายอากาศ 1 ตัว เพื่อใช้ไต่ลมเป็นหลัก เจ้าหน้าที่ตำรวจเล่าให้ฟังว่า แต่ก่อนห้องซังนี้มีมุ้งลวดแต่ผู้ต้องขังเองทำลายมุ้งลวดเหล่านี้เพื่อแอบส่งให้กัน นอกจากนี้ทางสถานีตำรวจไม่มีงบประมาณพอที่จะซ่อมแซมให้บ่อย ๆ จึงปล่อยให้เปื้อนดั่งที่เห็น และผู้ต้องขังควรได้รับการลงโทษบ้างและจะได้เข็ดหลาบ เพราะรัฐต้องเสียเงินในการดูแลผู้ต้องขังคิดเป็นรายหัวปีละมิใช่น้อย รัฐได้เพียงค่าปรับซึ่งไม่คุ้มกับการดำเนินการและให้การดูแล ซึ่งหลายคนก็กลับมาครั้งแล้วครั้งเล่าด้วยคดีเดิม ๆ เช่น ลักเล็กขโมยน้อย ยาเสพติด เป็นต้น

3.5 องค์การรัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ

องค์การรัฐที่ให้การช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยเป็นหลัก ได้แก่ โรงพยาบาลสงขลา ซึ่งให้ความอนุเคราะห์ในด้านการรักษาพยาบาล แต่ในเรื่องการตรวจร่างกายทั่วไป ไม่มีองค์กรใดให้ความช่วยเหลือ การนำผู้ต้องขังไปโรงพยาบาลแต่ละครั้ง ทางสถานีตำรวจต้องจัดตำรวจอย่างน้อย 2 นาย พาผู้ต้องขังไปรับการตรวจรักษา แต่ถ้าหากต้องรับการรักษาด้วยการนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ทางสถานีต้องจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างน้อย 6 นายที่จะหมุนเวียนไปคุมที่โรงพยาบาล นอกจากนี้ยังต้องพาผู้ต้องขังไปขึ้นศาลและฝากขังอีกด้วย นอกจากนี้ก็มีประชาสงเคราะห์จังหวัดที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องค่าเดินทางของผู้ต้องขังที่ไม่มีเงินในการเดินทางกลับภูมิลำเนา ส่วนองค์กรเอกชน มีผู้มาบริจาคสิ่งของต่าง ๆ ให้บ้าง แต่การรับบริจาคมีขั้นตอนบางประการที่ขัดกับระเบียบราชการ รวมทั้งระบบการช่วยเหลือประสานงานที่มีขั้นตอนมากมายโดยเฉพาะด้านเอกสารทำให้บางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ จะต้องร่วมกันบริจาคเงินค่าเดินทางให้แก่ผู้ต้องขังแทนการขอความช่วยเหลือจากประชาสงเคราะห์จังหวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุปจากการศึกษา

จากการนี้ศึกษาของผู้ต้องขังในสถานีดำรงฯ สรุปได้ดังนี้

กลุ่มผู้ต้องขังในขณะที่ศึกษาเป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด ขั้บรถโดยประมาท และยักยอกทรัพย์สิน ซึ่งมีแบบแผนที่แตกต่างกันของสาเหตุของการต้องขัง กล่าวคือ กลุ่มยาเสพติด มีสาเหตุมาจากปัญหาครอบครัว ทั้งที่เป็นปัญหาพื้นฐานเดิมและปัญหาครอบครัวในปัจจุบัน ลักษณะบุคลิกภาพของตนเอง ระดับการศึกษา การอยากลง การชักชวนจากเพื่อน ความคาดหวังและการวางแผนชีวิต ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ที่เป็นองค์ประกอบในการกระทำผิดสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การตัดสินใจของตนเองทั้ง ๆ ที่ทราบว่าการเสพยาเป็นสิ่งที่ไม่ดี และผิดกฎหมาย แต่ที่เลือกที่จะสูบเพราะคิดว่าน่าจะช่วยให้ตนเองมีความสุขโดยเฉพาะขณะที่เสพยาเสพติดสามารถช่วยลืมสิ่งที่ตนเองเผชิญอยู่ อย่างน้อยก็ชั่วขณะหนึ่ง โดยคิดว่าตนเองสามารถเลิกยาได้ เพราะขณะอยู่ในห้องขังยังสามารถเลิกได้ ในขณะที่อยู่ในห้องขังมีความรู้สึกเบื่อ ทุกข์ทรมานเพราะห้องขังคับแคบ สกปรก เพื่อที่ไม่มีอะไรทำนอกจากรอให้เวลาผ่านไป ไม่มีหนังสืออ่าน ไม่มีโทรทัศน์หรือวิทยุ ขาดการติดต่อกับญาติ ซึ่งบางรายมีเจตนาเช่นนั้นเพราะรู้สึกผิดและอาย แต่เมื่อถามถึงสิ่งที่จะทำต่อไปในอนาคตภายหลังจากได้รับการปลดปล่อย ส่วนหนึ่งไม่แน่ใจว่าจะวางแผนอนาคตอย่างไร โดยเฉพาะผู้หญิงแต่ตั้งใจว่าจะเลิกยาเสพติด ส่วนผู้ชายส่วนใหญ่ตอบว่าไม่แน่ใจ แต่คิดว่า จะเลิก และคิดว่า คงหางานทำได้ ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่อาชีพรับจ้างทั่วไป ไม่มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล เวลาเจ็บป่วยส่วนใหญ่ใช้ระบบการซื้อยามกินเองและการไปรักษาที่คลินิกเอกชนมากกว่าไปโรงพยาบาลของรัฐเพราะไม่ต้องการเสียเวลา ส่วนการช่วยเหลือทางการเงินเนื่องจากไม่มีการทำงานที่แน่นอนเมื่อมีปัญหาการเงินจะใช้การกู้เงินนอกระบบ โดยเสียร้อยละ 10 - 20 ต่อเดือน

ส่วนคดีลักทรัพย์ และฉ้อโกงทรัพย์ พบว่ากลุ่มนี้ไม่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด แต่การฉ้อโกงทรัพย์มาจากการไปกินอาหารกับเพื่อนแล้วไม่มีเงินจ่าย จึงถูกจับและถูกกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งญาติไม่มีเงินมาประกัน ส่วนคดีลักทรัพย์เนื่องจากความคิดชั่ววูบที่อยากได้ของและ คิดว่าตัวเองคงสามารถนำสิ่งนั้นออกไปจากห้างสรรพสินค้าได้ โดยไม่ทราบว่าต้องเสียค่าปรับเป็น 20 เท่าของราคาของที่ลักมา และถ้าเกิน 2 หมื่นบาทจะไม่ได้รับอนุญาตให้ประกันตัวจะต้องจำคุกสถานเดียว

สำหรับความรู้สึกโดยรวม คือ ตนเองไม่ได้รับความยุติธรรมและเป็นกรรมของตนเอง ถูกใส่ร้ายและใส่ข้อหาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจให้คำอธิบายว่า ที่จับมาทั้งหมดนี้เพราะมีหลักฐานแน่ชัด การนำผู้ต้องขังมาขังอาจไม่ใช่วิธีการที่ดีและถูกต้องนักเพราะ ผู้ต้องขังจำนวนมากที่เข้า ๆ ออก ๆ ห้องขังโดยคดีซ้ำ ๆ ส่วนการจัดการฝึกอาชีพหรือกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างต้องขังจะถูกจำกัดโดยกฎระเบียบทางราชการ

และการระวังความปลอดภัย ด้านสุขภาพและสุขภาพิบาลในห้องขังยังไม่ดี เพราะห้องขังเป็นรังโรคที่สำคัญมาก ซึ่งภาครัฐยังไม่ให้การดูแลอย่างเต็มที่ ส่วนการช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนยังมีน้อยมาก

ในการให้การช่วยเหลือ ถ้าเป็นคดีที่มีหลักฐานอ้างอิงจริง ๆ ควรปล่อยให้ไปไปตามกระบวนการทางกฎหมาย แต่ถ้าเป็นคดีที่ไม่ร้ายแรงและคาดว่าจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ รวมทั้งการกระทำนั้นไม่ได้เป็นการกระทำโดยสันดาน เช่น การขับรถไม่มีใบขับขี่และไม่มีเงินเสียค่าปรับ เป็นต้น คดีดังกล่าวน่าจะมืองค์กรเอกชนหรือของรัฐให้การช่วยเหลือและใช้ระบบการลงโทษที่แตกต่างไป แต่อย่างไรก็ตามต้องมีการสืบหาความจริงและตรวจสอบก่อนให้การช่วยเหลือทั้งนี้เพื่อจะได้ไม่เป็นช่องทางแก่ผู้ที่สามารถใช้ช่องทางนี้หาประโยชน์ใส่ตน

การจัดกิจกรรมบำบัดในระหว่างที่ผู้ต้องขังอยู่ในสถานีดำรวจน่าจะเป็นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังเห็นคุณค่าของตน และช่วยให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งประชาสัมพันธ์ให้จังหวัดน่าจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

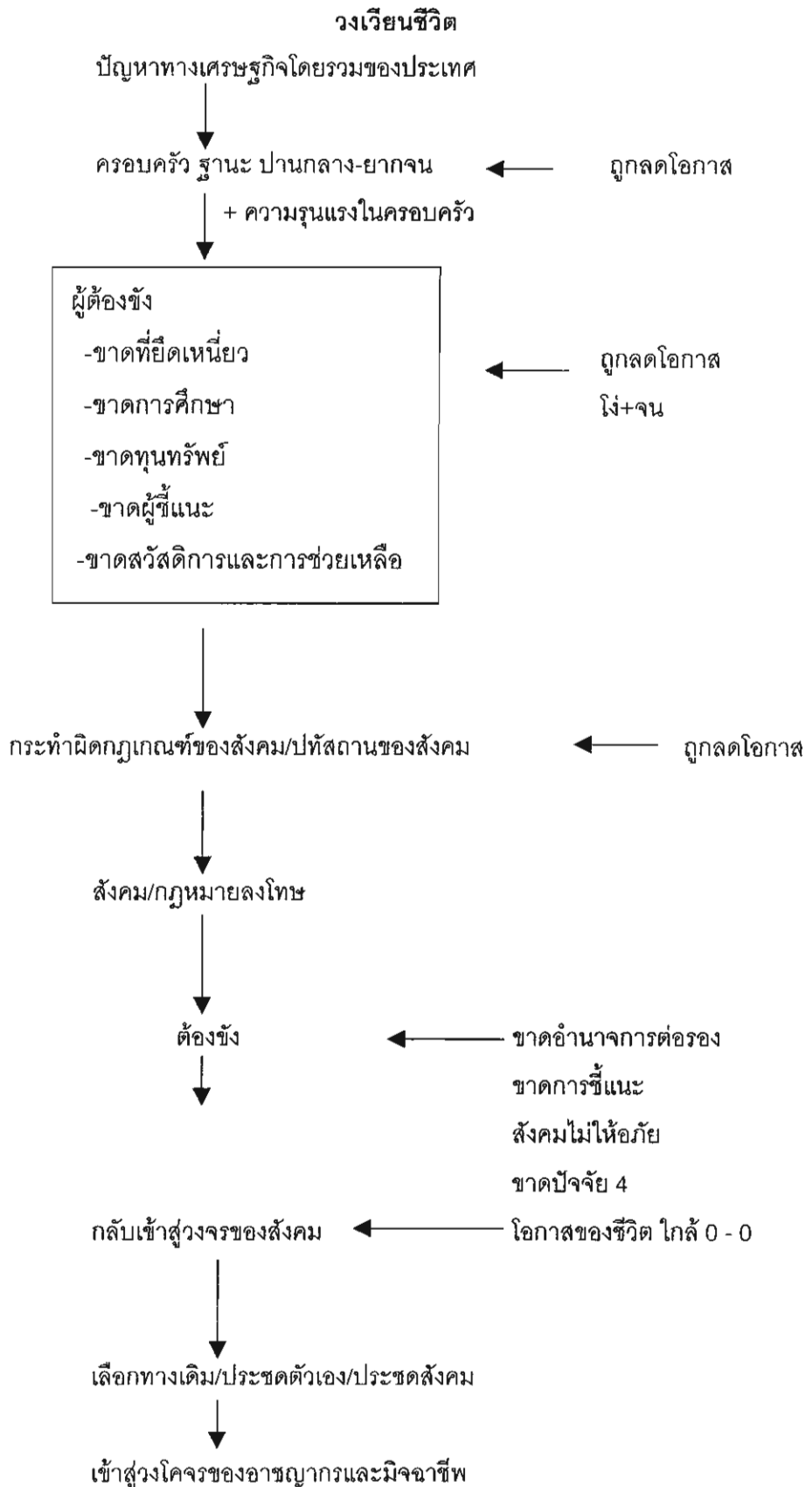
สำหรับกลุ่มผู้ติดยาที่ถูกจับและตั้งข้อหาเพียงการครอบครอง ควรได้มีการตรวจปัสสาวะก่อนการตั้งข้อหา หากพบสารเสพติดด้วย ผู้ต้องหารายนั้นควรได้รับการบำบัด ซึ่งอาจต้องเป็นความร่วมมือกับสถานบำบัดยาเสพติดในพื้นที่ ซึ่งน่าจะช่วยให้ดีกว่าการรอให้ผู้ต้องขังรายนั้นไปขอรับการบำบัดเองซึ่งเป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะผู้ต้องขังบางรายอ้างว่า ตอนนี้นั้นตนเองสามารถเลิกยาเสพติดได้ แต่จากประสบการณ์พบว่า กลุ่มที่อ้างว่าขณะที่ต้องขังตนเองหยุดยาเสพติดได้ แต่ภายหลังการปล่อยกลุ่มเหล่านั้นก็ไม่เสพยาเสพติดอย่างเดิมโดยอ้างว่า เพราะเพื่อนชวน

นอกจากนี้ยังต้องมีเรื่องการแนะแนวอาชีพให้กับผู้ต้องขังอีกด้วย ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่ได้ผลกับผู้ต้องขังทั้งหมด แต่ก็น่าได้ทดลองดำเนินการ ติดตามผล และหาวิธีการในการพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขังเหล่านี้ ให้โอกาสแก่พวกเขาบ้าง แต่หากผู้ต้องขังไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาใดๆ ก็อาจต้องปล่อยให้ไปไปตามกระบวนการการลงโทษของรัฐต่อไป ซึ่งผู้เกี่ยวข้องได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ญาติ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องปรับตนเองในการยอมรับและให้โอกาสแก่ผู้ต้องขัง มิฉะนั้นแล้ว สังคมก็ต้องรับภาระและถูกทำร้ายเพิ่มขึ้น

การไร้ซึ่งอำนาจในการต่อรองของผู้ต้องขัง บางคนที่ถูกดำเนินคดีจากผู้ต้องขังด้วยกันเองที่ทำได้ว่าเป็น “ขาใหญ่” หรือ “พี่ใหญ่” จากเจ้าหน้าที่ จากญาติที่มาเยี่ยม ผู้ต้องขังเหล่านี้เป็นเสมือนเป้านิ่งที่ถูกทำร้ายด้วยวาจา โขกสับ และจบบ้าง การทำร้ายร่างกาย และจิตใจ เป็นเสมือนการถูกทับซ้อนด้วยชั้นต่าง ๆ ของอำนาจที่ผู้ต้องขังด้วยกันที่เป็นเหยื่อไม่อาจต่อขัดขึ้นได้

สิ่งที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ อาจไม่ได้แปลไปจากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรื่องยาเสพติดหรืออาชญากรรม แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ จุดของการหักเหจากชีวิตของคนทั่วไปตั้งแต่วัยเยาว์มาเป็นผู้ที่มีความทุกข์ทรมานจากปัญหาที่อาจมีส่วนหนึ่งที่เป็นผลของการกระทำโดยตรงของตนเอง แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นการกระทำของครอบครัว และสังคม ซึ่งทั้งสังคมโดยรวมที่อยู่ล้อมรอบชีวิตของเขาเหล่านั้นและครอบครัวต่างมีส่วนผลักดันให้เกิดความทุกข์ทั้งสิ้น คงไม่มีใครปฏิเสธว่าไม่อยากเป็นคนดี คนที่สังคมยกย่อง และให้อภัย และเมื่อต้องเข้ามาอยู่ในห้องขังของสถานีดำรวจแล้วเกิดอะไรขึ้นบ้าง กระบวนการที่รัฐ กระบวนการยุติธรรม และสังคมกำลังดำเนินการอยู่นี้สามารถปรับเปลี่ยน หรือ ช่วยให้ผู้ที่กระทำผิด สำนึก หรือ หลาบจำ

จริงหรือ หรือ เป็นต้นตอของการเกิดกระบวนการการเข้าสู่การเป็นอาชญากรที่ถาวร กลุ่มคนดังกล่าวมีวงจรชีวิตที่พอจะสรุปได้ ดังนี้

ความด้อยโอกาสของกลุ่มผู้ต้องขังนี้มีสาเหตุจาก

1. ความจนทางการเงิน เริ่มตั้งแต่ปัญหาความจนในครอบครัว นำไปสู่การด้อยโอกาสในการศึกษาในระดับสูง ความจนในครอบครัวอาจมีผลในเรื่องทุนโภชนาการของผู้ต้องขังในวัยเด็กทำให้มีผลต่อความสามารถในการศึกษา ส่วนพ่อแม่ก็จะออกไปทำมาหากิน ทั้งลูก ๆ ไว้กับญาติ หรือคนข้างบ้าน หรือใช้ระบบพี่ดูแลน้อง โดยไม่มีเวลาอบรมลูกอย่างเป็นเรื่องเป็นราว จากการศึกษาของ นวลตา และพิชญา (2541) พบว่ากลุ่มผู้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมการผลิตและผู้ทำงานกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ มีเวลาให้ครอบครัวและลูกเฉลี่ย 151 นาที ต่อวัน เวลาส่วนใหญ่อยู่กับการทำงาน ในขณะที่บางครั้งผู้ต้องขังก็ไม่สามารถหางานทำได้หรือไม่ได้ช่วยครอบครัว แต่พ่อแม่จะให้เงินใช้วันละ 30-50 บาท

2. การเข้าไม่ถึงระบบการช่วยเหลือด้านสุขภาพ พบว่า กลุ่มผู้ต้องขังไม่เคยได้รับการช่วยเหลือในด้านสุขภาพอนามัย จากการศึกษาของ นวลตา และ ดำรัส(2544) พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคหวัด ท้องเสีย ผิวน้ำหนัก นอนไม่หลับ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่มียาสามัญประจำบ้านที่จะช่วยบรรเทาอาการ และเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นก็ไม่มีผู้ดูแลเนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีญาติมาเยี่ยมโดยเฉพาะคดียาเสพติดและคนที่เข้ามามากกว่า 1 ครั้ง

นอกจากนี้ ระบบสุขภาพในห้องขังยังขาดการดูแลทั้งจากสถานีดำรวจและหน่วยงานที่คาดว่าจะมีส่วนรับผิดชอบได้แก่ เทศบาล/สถานีอนามัยในพื้นที่ แต่ทั้งนี้อาจเนื่องจากไม่มีข้อตกลงร่วมกัน ทำให้ลักษณะการทำงานเป็นแบบต่างคนต่างทำ

3. การขาดระบบการช่วยเหลือทางกฎหมาย กรณีที่ผู้กระทำความผิดถูกตั้งข้อหาและต้องการประกันตัวไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานกล้าให้การประกันการหลบหนีได้ ขณะเดียวกันขาดการติดต่อกับญาติ หากอยู่ในระหว่างการพิสูจน์ผู้ต้องหาจะต้องได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้บริสุทธิ์ ตามที่กฎหมายคุ้มครองสิทธิ โดยอาจมีการให้ประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราวแต่ศาลก็ยังคงใช้หลักประกันที่เป็นตัวเงิน หลักทรัพย์ หรือเครดิตของผู้ค้ำประกัน ซึ่งบางครั้งหากความผิดยังไม่ชัดเจน ศาลก็สามารถใช้ดุลยพินิจในการอนุญาต ทั้งนี้เพราะในการหาหลักทรัพย์ประกันหากผู้ที่ถูกกล่าวหาเป็นผู้ขัดสน ก็ย่อมเป็นไปไม่ได้อยู่แล้ว ดังนั้นการเรียกหลักทรัพย์ค้ำประกันจึงเป็นข้อกฎหมายที่ทำให้ผู้ต้องขังหลายคนที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ความผิดชัดเจนหรือเป็นความผิดเล็กน้อยต้องเข้ามาสู่กระบวนการในห้องขัง และอาจเป็นดาบสองคมที่ทำให้คนที่เข้ามาแล้วประหลาดใจว่า ในเมื่อเขาว่าเราไม่ผิด ก็ไม่ผิดเสียเลย ในกรณีเช่นนี้กระบวนการยุติธรรมอาจต้องให้ความสนใจกับปัญหานี้

4. ระบบการบริหารจัดการภายหลังการตัดสินคดีที่ศาลให้มารับการกักขังแทนการเสียค่าปรับ ซึ่งดูเหมือนจะมีสถานภาพที่ดีกว่า แต่ความจริงเป็นปัญหาที่สำคัญ คือ ความแออัดในห้องขังที่มีทั้งผู้ต้องขังไทยและต่างชาติ อาหารและ น้ำดื่ม ยารักษาโรคและโรคติดต่อ

5. กิจกรรมบำบัด หรือสันทนาการที่ควรจะมี เช่น การออกกำลังกาย การอ่านหนังสือ การใช้เวลาว่างระหว่างอยู่ในห้องขังสร้างกิจกรรมบำบัดที่ก่อให้เกิดประโยชน์

6. แนวคิดในการ บริหารจัดการกับ “ตัวกระทำผิด” มากกว่า “การกระทำผิด” น่าจะเป็นแนวทางที่ได้รับการสนับสนุน แต่ปัจจุบัน เรามักมุ่งไปที่ การกระทำผิด ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้กระทำผิด หรือ ผู้ต้องหาเหล่านี้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ คดีบางคดี เช่น ลักเล็กขโมยน้อยในห้างสรรพสินค้า

หรือ การรับประทานอาหารแล้วไม่จ่ายเงิน แต่เมื่อมีการจับกุม หากนำเอาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 มาใช้ซึ่งเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ ที่ต้องระวางโทษสูงมาใช้ ผู้กระทำผิดก็อาจต้องถูกพิจารณาตามกระบวนการของกฎหมาย ดังนั้น กฎหมายอาญา ในบางมาตราควรต้องมีการแก้ไข โดยพิจารณาเหตุแห่งการกระทำเป็นหลักเพื่อจะได้ลดอัตราเสี่ยงของการเพิ่มจำนวนอาชญากรในประเทศลง

4.2 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1. มีการช่วยเหลือหรือมีกองทุนช่วยเหลือผู้ที่กระทำผิดครั้งแรกโดยไม่เจตนาและ/หรือ ไม่มีเงินเสียค่าปรับ
2. สวัสดิการอาหาร เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค สิ่งแวดล้อม ผู้ต้องขังควรได้รับทั่วถึง
3. การจัดกิจกรรมระหว่างที่กักขังให้เกิดประโยชน์และกระตุ้นจิตสำนึกในทางที่ดี
4. ปรับเปลี่ยนข้อตกลงในการลดภาระการดูแลผู้ต้องขังเสียค่าปรับแทนการกักขัง โดยให้ขังรวมอยู่ในสถานที่อื่นหรือเรือนจำมากกว่าการขังในสถานีดำรง
5. กรณีที่ผู้ต้องขังเป็นผู้ครอบครองยาเสพติด ต้องมีการพิสูจน์และตรวจสอบสารเสพติดทันที และดำเนินการส่งต่อไปยังสถานบำบัดทันที
6. พัฒนาระบบการพิจารณาการประกันตัว การทำงานทดแทนสังคมและการบริการสังคม
7. ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการพิจารณาความอาญา รายละเอียดในการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาอัยการ และพนักงานสอบสวน

บรรณานุกรม

1. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย. รายงานประจำปี 2541 กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย
2. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ อาชญาวิทยา สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม โครงการตำรา โรงเรียนนายร้อยตำรวจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2531 หน้า 1 – 35.
3. เสรีน ปุณณะหิตานนท์ การกระทำผิดในสังคม สังคมวิทยา อาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2527 หน้า 60-67.
4. นิพนธ์ คันธเสวี สุวรรณ สุวรรณเวโชม,พล.ต.ต. และคณะ รายงานวิจัย เรื่องอาชญากรรมในภาคใต้ : ศึกษากรณีฆ่าคนตายในจังหวัดนครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี 2535 (อัดสำเนา)
5. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม หลักทฤษฎีและมาตรการ พิมพ์ที่ O.S Printing House Co.Ltd. 2526. หน้า11-15.
6. สุพจน์ สุโรจน์ และคณะ. รายงานวิจัยเรื่อง การคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ การศึกษาเรื่องผลของการควบคุมพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือปัจจัยต่างๆกับการคุมประพฤติงานสถิติประเมินผลและวางแผน สำนักงานคุมประพฤติกลาง สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการกระทรวงยุติธรรม 2526 หน้า 1-20.
7. Cajner ,M.I .Mobility and Socioeconomic Status of Families of Violent Juvenile Hrvatski-ljetopis-za-kazneno-pravo-i-praksu; 1996, 3, 1, 83-109.
8. Gendreau,P.L, Tracy, G.C. A Meta-Analysis of the Predictors of Adult Offender Recidivism: What Works! Criminology; 1996, 34, 4, Nov, 575-607.
9. Northey,W.F.,-Jr.; Primer,V, and Christensen,L Promoting Justice in the Delivery of Services to Juvenile Delinquents: The Ecosystemic Natural Wrap-Around Model Child-and-Adolescent-Social-Work-Journal; 1997, 14, 1, Feb, 5-22.
10. Sucur,Z.Canonical Relations between Structure and Socioeconomic Status of the Family of Juvenile Delinquents in Institutional Reeducation Programs and Family Pathology Kriminologija-and-socijalna-integracija; 1994, 2, 1, Nov, 43-49.
11. Paylor,I .Offending, Homelessness, and the Life Course Journal-of-Offender-Rehabilitation; 1995, 22, 3-4, 165-177.
12. McGaha,J.E. and Leoni,E.L. Family Violence, Abuse, and Related Family Issues of Incarcerated Delinquents with Alcoholic Parents Compared to Those with Nonalcoholic Parents Adolescence; 1995, 30, 118, summer, 473-482.

บรรณานุกรม(ต่อ)

- 13.Farrington,D.P. The Development of Offending and Antisocial Behaviour from Childhood: Key Findings from the Cambridge Study in Delinquent Development Journal-of-Child-Psychology-and-Psychiatry-and-Allied-Disciplines; 1995, 36, 6, Sept, 929-964.
14. Harada,Y. Adjustment to School, Life Course Transitions, and Changes in Delinquent Behavior in Japan Current-Perspectives-on-Aging-and-the-Life-Cycle; 1995, 4, 35-60.
- 15.ฉันทนพ ชูบำรุง .ว่าด้วยเหี่ยวอาชญากรรม สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม 2538
16. สุภางค์ จันทวานิช วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กทม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2537
- 17.Seidel,J., Friese S., Leonard,D.C. The Ethnograph V4.0 : Auser Guide The Waiting Room Press : Corolado. 1991.
- 18.ประภาเพ็ญ สุวรรณ . การวัดสถานะทางสุขภาพ: การสร้างมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสอบถาม โรงพิมพ์ สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์ 2537.